

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Χριστίνα Κουτρομάνου ΜΘ 07020

**“Η μεταστροφή της εικόνας των ΗΠΑ από
την περίοδο Μπους στην περίοδο Ομπάμα.
Από το hard power στο soft power”**

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Περιεχόμενα

- Προοίμιο
- Το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου
- Τα δόγματα (doctrines) της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής των διακυβερνήσεων George Walker Bush και Barack Obama και η εφαρμογή τους
- Η έλευση της Ψηφιακής Επικοινωνίας και ο ρόλος της στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής
- Συμπέρασμα
- Βιβλιογραφία-Πηγές

Προοίμιο

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ανάδειξη και έρευνα των διαφορών μεταξύ της διακυβέρνησης του πρώην Προέδρου George Walker Bush (2001- 2008) και αυτής του νυν Προέδρου Barack Obama (2009- σήμερα) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (Η.Π.Α) , καθώς και στην μετατόπιση της πολιτικής τους πάνω στον άξονα των θεωριών του hard ,soft και smart power και πως τελικά η μεταστροφή αυτή επηρέασε την εικόνα της Υπερδύναμης σε διεθνές επίπεδο.

Μέσα από μια έρευνα στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία , σε άρθρα καθώς και σε άλλες πηγές, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε διεξοδικά : **πρώτον** τις συγκυρίες πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν οι δυο αυτές διαφορετικές πολιτικές, **δεύτερον** τους τρόπους με τους οποίους αυτές εφαρμόστηκαν τόσο σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη όσο και μέσα από ειδικότερες εκφάνσεις όπως η κλιματική αλλαγή, οι σχέσεις με τον Μουσουλμανικό κόσμο και η παγκόσμια οικονομία , για να καταλήξουμε **τρίτον** σε μια κριτική αποτίμηση του πως επικοινωνείται η ίδια η εικόνα των Η.Π.Α σε διεθνές επίπεδο.

Η διεθνής εικόνα μιας χώρας και πολύ περισσότερο όταν αναφερόμαστε σε μια Παγκόσμια Δύναμη όπως οι ΗΠΑ, επηρεάζεται καταλυτικά από τις μεταστροφές που συντελούνται σε επίπεδο πολιτικής . Και αναμφισβήτητα ως εργαλείο στις Διεθνείς Σχέσεις όπως αυτές διαμορφώνονται σήμερα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον όπου η διαδραστικότητα και η Επικοινωνία έχουν πρωτεύοντα ρόλο ,η εικόνα μιας χώρας αποτελεί περισσότερο από ποτέ άλλοτε την βασικότερη συνιστώσα για μια ενεργή και αποτελεσματική Δημόσια και Οικονομική Διπλωματία.

Τέλος, θα εξετάσουμε το ρόλο που έχουν διαδραματίσει σε αυτή τη μεταστροφή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, οι αλλαγές που συντελούνται παγκοσμίως στο επίπεδο της Επικοινωνίας, αφού η έλευση των νέων ψηφιακών Μέσων έχει αναμφίβολα μεταλλάξει την ταυτότητα των κοινωνιών άρα και τη διακυβέρνηση των σύγχρονων κρατών. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος υπήρξε για τη γράφουσα μια συναρπαστική περιπέτεια, στο πλαίσιο της οποίας επιχείρησε να συνδέσει τις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων με τη στρατηγική σκέψη της Συμβούλου Επικοινωνίας, που είναι και η επαγγελματική της ιδιότητα.

A. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Το κυρίαρχο στοιχείο στην Εξωτερική Πολιτική της Ουάσινγκτον μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε αναμφισβήτητα η *ανάσχεση* της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης (Ε.Σ.Σ.Δ). Ο αμερικανός διπλωμάτης ,πολιτικός επιστήμονας, θεωρητικός του Ψυχρού Πολέμου, γνωστός και ως «πατέρας της ανάσχεσης» , John Kennan, μέσα από το «μακρύ τηλεγράφημα» (“long telegram”) που έστειλε από την πρεσβεία της Μόσχας όπου υπηρετούσε προς το State Department τον Φεβρουάριο του 1946 καθώς και μέσα από το γνωστό ως “Article X” που δημοσίευσε στο περιοδικό Foreign Affairs ένα χρόνο αργότερα, εξηγούσε τους λόγους για τους οποίους η πολιτική της ανάσχεσης ήταν η μόνη επιλογή για την διασφάλιση των αμερικανικών συμφερόντων και καθώς και για την προώθηση της παγκόσμιας ισχύος των Η.Π.Α. Ο Ευρωπαϊκός χώρος, η περιοχή της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής μέχρι το Ιράν και τέλος η Ιαπωνία και οι Φιλιππίνες ήταν οι περιοχές εκείνες για τις οποίες η Ουάσινγκτον έπρεπε να μεριμνήσει σε πρώτο στάδιο ούτως ώστε να μην βρεθούν υπό «εχθρική επιρροή». ¹ Η τακτική αυτή σε δεύτερο στάδιο θα έπρεπε να στοχεύσει στον περιορισμό των παρεμβάσεων της Μόσχας στα φιλικά προς αυτήν κομμουνιστικά καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και στην αποδυνάμωση των κομμουνιστικών κομμάτων στον υπόλοιπο κόσμο, που λειτουργούσαν ως «βραχιόνες» των συμφερόντων της .² Μέχρι την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού και το επίσημο τέλος του Ψυχρού Πολέμου το 1989-1991, η *ανάσχεση* της σοβιετικής επιρροής και των «βραχιόνων» της, υπήρξε με εξαίρεση μια δεκαετία αποκλιμάκωσης κατά την διάρκεια της περιόδου της «Υφεσης» (1969-1979), στον πυρήνα της φιλοσοφίας της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής. Η φιλοσοφία αυτή ωστόσο παρέμεινε ως παρακαταθήκη όχι μόνο σε σημαντική μερίδα του Αμερικανικού πολιτικού συστήματος αλλά και σε αρκετούς μελετητές, διπλωμάτες και στρατιωτικούς που μετά το 2001 βρέθηκαν ξανά στο προσκήνιο ως «νεοσυντηρητικοί» (“neoconservatives”) πυλώνες της Διακυβέρνησης του George W. Bush.

Ο Αμερικανός συγγραφέας και πολιτικός επιστήμων Francis Fukuyama που από πολλούς χαρακτηρίζεται ως ο θεωρητικός των «νεοσυντηρητικών» , αλλά και ένας από τους υποστηρικτές της σχολής του *φιλελευθερισμού* στις Διεθνείς Σχέσεις, βιάστηκε κατά τους επικριτές του να κηρύξει το «Τέλος της Ιστορίας» το

---

¹ Gaddies , J.L, Strategies of Containment, σελ. 30, Oxford University Press, 1982

² Οπ.π , σελ. 42

1992. Μέσα από την θεωρία που υποστήριξε στο ομώνυμο βιβλίο του, ο Fukuyama πίστευε ότι η ελεύθερη καπιταλιστική αγορά χωρίς περιορισμούς και το δυτικό πρότυπο των φιλελεύθερων δημοκρατιών, θα αποτελούσαν την βάση μετά και την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, για το τέλος των ιδεολογικών διαφορών και θα προωθούσαν μια «πανανθρώπινη διακυβέρνηση» (“human government”). Η θεωρία του στηριζόταν στο αξίωμα ότι ο φιλελευθερισμός ήταν το καλύτερο δυνατό σύστημα και συνεπώς δεν μπορούσε να υπάρξει κάποια άλλη εναλλακτική για να τον αντικαταστήσει.³ Οι «νεοσυντηρητικοί» κύκλοι που δραστηριοποιήθηκαν εντονότερα στα κέντρα λήψης αποφάσεων κυρίως μετά το 2001, εκτιμώντας τον ολοένα και ενισχυόμενο ρόλο της Οικονομίας στο πλαίσιο των Διεθνών Σχέσεων, επηρεάστηκαν επίσης και από την οικονομική σκέψη του μονεταριστή οικονομολόγου και σταθερού υπέρμαχου της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς, Milton Friedman. Ήδη από την δεκαετία του 1950, ο Friedman εξηγούσε τον κρατικό παρεμβατισμό στην Αμερικανική Οικονομική Πολιτική μέσα από μια σειρά από δημόσιες δαπάνες, ως ένα μέσο για να επιτευχθεί το πλεονέκτημα του αμερικανικού καπιταλισμού έναντι του κομμουνιστικού μοντέλου της Ε.Σ.Σ.Δ. Εν τούτοις στέκεται επικριτικός στον οικονομικό παρεμβατισμό και καλεί για μια νέα πολιτική, αυτήν της «Αμερικής χωρίς περιορισμούς» που δεν θα δεσμεύεται από το δασμούς ή άλλους νομισματικούς περιοριστικούς κανόνες.⁴ Η επιρροή του Friedman γινόταν όλο και μεγαλύτερη την δεκαετία του 1970, με αποκορύφωμα την απονομή του Βραβείου Νόμπελ το 1976. Σύμφωνα με τους επικριτές του, βρήκε ως εργαστήριο της εφαρμογής των πολιτικών του την Χιλή υπό το δικτατορικό καθεστώς Πινοσέτ, ενώ η αμοιβαία εκτίμηση που έτρεφαν για εκείνον η Βρετανή πρωθυπουργός Margaret Thatcher (1979-1990) και ο Ρεπουμπλικάνος Αμερικανός Πρόεδρος Ronald Reagan (1981-1988) σε συνδυασμό με την κοινή τους πολιτική αγγλοσαξονική παράδοση ήταν οι παράγοντες εκείνοι που διαμόρφωσαν το κοινό τους οικουμενικό όραμα. Η συνεργασία Reagan-Thatcher έμελλε να παίξει σημαντικό ρόλο στην μεταψυχροπολεμική περίοδο, μια συνεργασία στην οποία επένδυσε τόσο η διακυβέρνηση Bush όσο και η αντίστοιχη του Barack Obama.

Ο πατέρας Bush, George Herbert Walker, ως Πρόεδρος των Η.Π.Α από την περίοδο 1989-1992 έμεινε στην Ιστορία, ως ο Πρόεδρος που διαχειρίστηκε ειρηνικά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και ως εκ τούτου την ανάδειξη της χώρας του ως μόνης Παγκόσμιας Υπερδύναμης. Ωστόσο στην προεδρική εκλογή του 1992, μια μάχη που τηρουμένων των αναλογιών και των διαφορετικών συνθηκών θα μπορούσε να συγκριθεί με τις εκλογές του 1945 στην Μεγάλη Βρετανία όταν ο

---

³ Burchill, S, (eds), *Theories of International Relations*, New York, Palgrave-McMillan, 2005

⁴ Friedman, M., *Καπιταλισμός και Ελευθερία* (μτφ. Γιώργος Καράμπελας), σελ. 56, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2012

«πρωθυπουργός της νίκης» Winston Churchill ηττήθηκε από τους Εργατικούς, ο George Bush ο πρεσβύτερος υποχρεώθηκε να δώσει τον προεδρικό θώκο στον Δημοκρατικό Bill Clinton. Παροιμιώδης έχει μείνει μέχρι σήμερα η φράση “It’s the economy stupid!- είναι η Οικονομία ανόητε» που αποδίδεται στο εκλογικό επιτελείο του Bill Clinton, ως το επιχείρημα που θα έπρεπε ως υποψήφιος να αντιτείνει στον νικητή του Ψυχρού Πολέμου, Πρόεδρο Μπους τον πρεσβύτερο.

Η διακυβέρνηση Clinton (1993-2000) χαρακτηρίζεται από την «επιστροφή» της Οικονομίας και των εσωτερικών υποθέσεων στην πολιτική ατζέντα. Σε ότι αφορά την Εξωτερική Πολιτική, τόσο η Αμερικανική διπλωματία όσο και η Διεθνής Κοινότητα μαζί με τους ακαδημαϊκούς και άλλους διαμορφωτές της κοινής γνώμης ενεπλάκησαν σε μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού του νέου ρόλου των Η.Π.Α αλλά και της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι ο διάλογος για το νέο ρόλο που θα έπρεπε να έχει η Βορειοατλαντική Συμμαχία (NATO) σε μια διεθνή κονίστρα από την οποία ο παραδοσιακός διπολισμός μεταξύ Η.Π.Α και Σοβιετικής Ένωσης είχαν πλέον εκλείψει, ξεκίνησε αμήχανα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συνεχίστηκε στα τέλη της και ιδίως μετά το 2001 με ζητούμενο την αξιοποίηση της Συμμαχίας ως εγγυητή της παγκόσμιας ασφάλειας από την τρομοκρατία και τις «ασύμμετρες απειλές», μια ρητορική που υιοθέτησε κατά κόρον η διακυβέρνηση του George Bush του νεότερου. Η στρατιωτική επέμβαση του NATO στην πρώην Γιουγκοσλαβία το 1999 με αφορμή την κρίση του Κοσσυφοπεδίου, η κλιμακούμενη πίεση προς το καθεστώς Σαντάμ Χουσεϊν στο Ιράκ με επιχειρήσεις όπως η Desert Strike το 1996, και οι άτυποι οικονομικοί «πόλεμοι της μπανάνας» με την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι μερικά μόνο παραδείγματα που αναδεικνύουν την δεκαετία του 1990 ως την κρίσιμη περίοδο εκείνη όταν με διαφορετικές αφορμές, η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική, προσπαθούσε να εμπεδώσει τον νέο της ρόλο ως μόνη υπερδύναμη αλλά και να θέσει τα θεμέλια για το μέλλον. Συνεπώς με το πνεύμα επαναπροσδιορισμού του ρόλου και των στόχων της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής, ο πρώην σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας επί Προεδρίας του Δημοκρατικού Jimmy Carter (1977-1980) Zbigniew Brzezinski εκδίδει το 1997 το γνωστό βιβλίο του : «Η Μεγάλη Σκακιέρα». Στην αρχή κιάλας της μελέτης του, ο Brzezinski περιγράφει τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα του ως εξής: « Ο τελικός στόχος της αμερικανικής πολιτικής θα έπρεπε να είναι αγαθός και οραματικός: Να διαμορφώσει μια πραγματικά συνεργαζόμενη παγκόσμια κοινότητα, σύμφωνη με τις μακροπρόθεσμες τάσεις και τα θεμελιακά συμφέροντα της ανθρωπότητας. Ωστόσο στο ενδιάμεσο, είναι επιτακτική ανάγκη να μην εμφανιστεί καμία διεκδικητήρια ευρασιατική δύναμη, ικανή να κυριαρχήσει στην Ευρασία και κατά συνέπεια να αμφισβητήσει την Αμερική.»⁵ Ο πρώην

---

⁵ Brzezinski, Z. , Η Μεγάλη σκακιέρα (μτφ. Ελένη Αστερίου), σελ. 18, Αθήνα, Εκδ. Οργανισμός Λιβάνη, 1998

σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας με διορατικότητα διατύπωσε μια γεωστρατηγική μελέτη με επίκεντρο την Ευρασία, καθώς από την γεωγραφική μάζα αυτήν αναδεικνύονται σήμερα η Κίνα ,η Ρωσία και σε μικρότερο βαθμό και χωρίς ιδιαίτερα ενεργή διπλωματία η Ινδία, ως οι δυνάμεις εκείνες που δυνητικά θα αλλάξουν την παγκόσμια ισορροπία ισχύος με κόστος για τις Η.Π.Α. Αναμφισβήτητα προκαλεί εντύπωση η χρήση όρων όπως «αγαθός και οραματικός στόχος» ή «τα θεμελιακά συμφέροντα της ανθρωπότητας» , μια τάση περισσότερης ηθικής θα παρατηρούσε κανείς, μια τάση που επίσης είχε κυρίαρχη θέση στην ρητορική της διακυβέρνησης Μπους, όπως θα δούμε στην συνέχεια.

Εν τούτοις η νέα αισιοδοξία της Αμερικανικής Πολιτικής που βασιζόταν κυρίως στα επιχειρήματα των υποστηρικτών της φιλελεύθερης θεωρίας σύντομα αμφισβητήθηκε από τις ίδιες εξελίξεις: το παγκόσμιο κύμα αμφισβήτησης της ΝΑΤΟϊκής επέμβασης στην Γιουγκοσλαβία το 1999, άγγιξε τα όρια της γενικευμένης αποδοκιμασίας στην περίπτωση του Πολέμου στο Ιράκ το 2003. Σε ότι αφορά τον μουσουλμανικό κόσμο είναι εξίσου εντυπωσιακή η δραματική επιδείνωση στην της εικόνα των ΗΠΑ : από αντί-αποικιοκρατική δύναμη μετά τον Πόλεμο του Σουέζ το 1956, εισέπραξε την εχθρότητα και τα πετρελαϊκά εμπάργκο των Αράβων μετά την συνεχή υποστήριξη προς το Ισραήλ μετά το 1967 για να καταλήξει στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα να είναι το έθνος με την πλέον αρνητική εικόνα στο σύνολο σχεδόν του Μουσουλμανικού κόσμου, μια πληγή που η Ουάσινγκτον μέχρι σήμερα προσπαθεί να επουλώσει. Σε επίπεδο κοινής γνώμης ακουγόταν ολοένα και συχνότερα ο χαρακτηρισμός «παγκόσμιος χωροφύλακας» για τις ΗΠΑ, ενώ δεν έλειψαν και οι περιπτώσεις όπου η αντιπαράθεση μεταξύ Ουάσινγκτον ακόμα και με συμμάχους της έγινε τόσο οξεία που άγγιξε τα όρια διπλωματικού επεισοδίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Γερμανία , όπου ο πρώην καγκελάριος Σρέντερ έσπευσε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις από μια ατυχή δήλωση ενός Υπουργού του κατά του Bush του νεότερου, για να αποκαλυφθεί στην συνέχεια πως η ίδια σχεδόν αντιπαλότητα υπήρξε και μεταξύ των ίδιων των δύο ηγετών. ⁶ Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η αντίληψη του αντι-αμερικανισμού στο διεθνές περιβάλλον δεν αποτελούσε πάντα στοιχείο ήσσονος σημασίας για τους Αμερικανούς. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από μια άλλη προσέγγιση που επιχείρησε από το 2009 και μετά η διακυβέρνηση Obama αλλά και από το ελληνικό παράδειγμα του 1999, όταν ο απερχόμενος Πρόεδρος Clinton στην επίσκεψη του στην Αθήνα ουσιαστικά ζήτησε συγγνώμη από τον ελληνικό λαό για το ότι οι Η.Π.Α επέτρεψαν στα μεσοπρόθεσμα ψυχροπολεμικά τους συμφέροντα να υπερισχύσουν της προσήλωσής τους στην δημοκρατία με την υποστήριξη της

---

⁶ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του Καναδικού ενημερωτικού περιοδικού McLean's: <http://www2.macleans.ca/2010/11/24/schroder-bush-dust-up/>

δικτατορίας των Συνταγματαρχών, γεγονός που η ελληνική κοινή γνώμη αντιμετώπιζε αρνητικά ⁷

Οι Η.Π.Α εγκαινιάζοντας μια περίοδο επιβολής της ισχύος τους ακόμα και μονομερώς και βασισμένες στην φιλελεύθερη θεώρηση των Διεθνών Σχέσεων, βρέθηκαν απροετοίμαστες για τα νέα δεδομένα στο διεθνές σύστημα για τα οποία εν πολλοίς οι ίδιες ευθύνονται. Η περίοδος της διακυβέρνησης Clinton παρά την προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του διεθνούς ρόλου των ΗΠΑ ήταν ο προάγγελος για ότι ακολούθησε επί διακυβέρνησης των διαδόχων του, George Bush του νεότερου και Barack Obama. Σήμερα πλέον υπάρχουν διάφοροι μελετητές που ίσως πρώιμα αλλά σίγουρα όχι χωρίς επιχειρήματα επεξεργάζονται την υπόθεση εργασίας ότι σε βάθος χρόνου η Ουάσινγκτον θα μοιράζεται τον ρόλο της υπερδύναμης με άλλες δυνάμεις. Σε αυτή την προβληματική την απάντηση δίνει ο Θουκυδίδης, τον οποίον οι υποστηρικτές της θεωρίας του ρεαλισμού στις Διεθνείς Σχέσεις επικαλούνται ως αντιδιαστολή στην φιλελεύθερη θεωρία αλλά και παλαιότερα στην μαρξιστική. Κατά τον Θουκυδίδη, ο νόμος της ισχύος επιτρέπει σε αυτόν που έχει την θέση του ισχυρού να «επιβάλλει ο,τι του επιτρέπει η ισχύς του ενώ στον αδύναμο να υποχωρεί όσο του επιβάλλει η αδυναμία του». Στα πλαίσια ενός τέτοιου συστήματος, το κάθε κράτος χωριστά οφείλει πρώτα από όλα να μεριμνά για την επιβίωσή του. ⁸ Για όλους αυτούς τους λόγους σήμερα γίνεται περισσότερο από ποτέ άλλοτε επιτακτική η ανάγκη για την Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική για έναν βιώσιμο επαναπροσδιορισμό της αντίληψης ισχύος της, μια ανάγκη που τουλάχιστον σε επίπεδο προθέσεων αναγνωρίζει η διακυβέρνηση Obama μετά από την δύσκολη περίοδο που ακολούθησε κυρίως από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 και μετά.

---

⁷ Αριστοτελία Πελώνη, *Ιδεολογία κατά Ρεαλισμού: η Αμερικανική πολιτική απέναντι στην Ελλάδα 1963-1976*, σελ.17-18, Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις, 2010

⁸ Αθανάσιος Πλατιάς, *Η συνεισφορά του Θουκυδίδη στις Διεθνείς Σχέσεις και στις στρατηγικές σπουδές*, Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Θεσσαλονίκης : <http://files.mgkworld.net/cipt/docs/CIPTPlatiasThucydide.pdf>

B. Τα δόγματα (doctrines) της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής των διακυβερνήσεων George Walker Bush και Barack Obama και η εφαρμογή τους.

B.1 George Walker Bush Doctrine

Οι βασικότερες αρχές του δόγματος George Walker Bush όπως συνοψίζονται στο κείμενο του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας τον Σεπτέμβριο του 2002, υπήρξαν η στρατηγική του *προληπτικού πολέμου* –*preventive war* που θα οδηγούσε στην ανατροπή εχθρικών για τα συμφέροντα των Η.Π.Α καθεστώτων ακόμα και αν αυτά δεν απειλούσαν άμεσα την εθνική τους ασφάλεια, η *διάδοση της δημοκρατίας* ειδικότερα στην περιοχή της Μέσης ως μέσο καταπολέμησης της τρομοκρατίας και η πρόθεση ανάληψης *μονομερών ενεργειών* που θα διασφάλιζαν την συνέχεια των αμερικανικών στρατιωτικών συμφερόντων.⁹ Ωστόσο οι προτάσεις αυτές είχαν αρχίσει να κερδίζουν έδαφος τόσο σε ένα αυξανόμενο αριθμό στελεχών της Αμερικανικής Διπλωματίας όσο και στην κοινή γνώμη ήδη πριν από την εκλογή του George Walker Bush τον Νοέμβριο του 2000 για αυτό τον λόγο η ιδέα ότι η Ουάσινγκτον είχε εμπλακεί σε έναν «παγκόσμιο ιδεολογικό πόλεμο» έβρισκε προοδευτικά πρόσφορο έδαφος για να καλλιεργηθεί.

Οι επιθέσεις της Αλ Κάιντα στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης και στο Πεντάγωνο την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 υπήρξαν η πρώτη επίθεση που δεχόταν η χώρα στο έδαφος της μετά από 60 χρόνια όταν δέχθηκε την επίθεση των Ιαπώνων στο Περγλ Χάρμπορ, γεγονός που στάθηκε αφορμή για την συμμετοχή της στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Η Εθνική Επιτροπή για την διερεύνηση των τρομοκρατικών επιθέσεων που συστάθηκε ευθύς αμέσως, στην πολυσέλιδη Έκθεση που δημοσίευσε αναφέρεται με τον όρο «συνωμότες» για τους πρωτεργάτες της επίθεσης ενώ σε ότι αφορά την χρηματοδότηση τους αναφέρει ότι αυτή έγινε μέσα από μια «περίτεχνη διαδρομή χρήματος» μέσα και έξω από την χώρα για την οποία υπεύθυνος δεν ήταν μόνο ο ηγέτης της Αλ Κάιντα, Σαουδάραβας Οσάμα Μπιν Λάντεν, αλλά και ένα εκτεταμένο δίκτυο «στρατολογημένων μελών», χωρίς ωστόσο οι συντάκτες της να είναι σε θέση να στοιχειοθετήσουν ακριβή ποσά.¹⁰ Σε εξίσου αυστηρό ύφος, η ίδια Έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2004, στα συμπεράσματά της καλεί την ηγεσία της χώρας να αναλάβει δράση εναντίον των τρομοκρατών σε «διευρυμένη κλίμακα» και με όλα

---

⁹ The national security strategy September 2002 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/index.html>

¹⁰ The 9/11 Commission Report, Final Report of The National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, Approved Edition, σελ. 169-72, New York, WW.Norton, 2004

τα διαθέσιμα μέσα αφού πρώτα έχει ταυτίσει τις επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους με αυτές στο Μπαλί της Ινδονησίας το 2003 και στο Μετρό της Μαδρίτης το 2004 , επιθέσεις όμως που δεν είχαν προλάβει να διερευνηθεί διεξοδικά μια και έλαβαν χώρα όταν αυτή ακόμα συντασσόταν. ¹¹

Γίνεται αντιληπτό ότι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 έδωσαν την απαραίτητη λογική επιχειρηματολογία στην διακυβέρνηση του George Walker Bush για να εισάγει μια τομή στην Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική, αυτήν της «Αμερικής χωρίς περιορισμούς» όπως ανέφεραν χαρακτηριστικά μελετητές και δημοσιογράφοι της περιόδου. Μάλιστα χρησιμοποιώντας το παράδειγμα του Προμηθέα που χάρη στην πυγμή του ελευθερώνεται από τα δεσμά του, καλούσαν το νέο Πρόεδρο να τολμήσει να δώσει στην χώρα την ελευθερία των κινήσεων. Πάνω σε αυτήν την ελευθερία κινήσεων βασίστηκαν δυο πεποιθήσεις πρώτον ότι οι Η.Π.Α έπρεπε να υπερβούν τους περιορισμούς που επέβαλλαν οι σύμμαχοι και οι διεθνείς οργανισμοί για να ενισχύσουν την ασφάλεια τους (προτροπή για *μονομερείς ενέργειες- unilateralism*) και δεύτερον ότι σε μεταγενέστερο στάδιο θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουν αυτήν την υπέρβαση στην Εξωτερική του πολιτική για να διαφοροποιήσουν το διεθνές status quo προς όφελός τους. Μετά τον πόλεμο εναντίον του καθεστώτος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν (2001) που δικαιολογήθηκε ως δράση εναντίον της τρομοκρατίας και όσων την υποθάλπουν, ο Πόλεμος στο Ιράκ το 2003 βασίστηκε πάνω σε αυτές τις δομικές αντιλήψεις. ¹² Εκτός από τις μονομερείς ενέργειες και την αναγκαιότητα των προληπτικών πολέμων, στο ίδιο πλαίσιο αναπτύχθηκαν θεωρίες όπως ο περίφημος «Άξονας του Κακού» (*axis of evil*) Σύμφωνα με τον ετήσιο λόγο του Προέδρου Bush στο Κογκρέσο (State Union address) του 2002 , ο «Άξονας του Κακού» αποτελούνταν τότε από το Ιράκ, το Ιράν και την Βόρεια Κορέα ενώ μερικούς μήνες αργότερα, ο Υφυπουργός Εξωτερικών John Bolton, επέκτεινε την λίστα ως «πέρα από τον Άξονα του Κακού» συμπεριλαμβάνοντας την Κούβα, την Λιβύη και την Συρία με κριτήρια για την ένταξή τους την υποστήριξη προς την Τρομοκρατία και την κατοχή των όπλων μαζικής καταστροφής. Η αντίληψη αυτή δεν άλλαξε ούτε μετά τον πόλεμο στο Ιράκ αλλά ούτε και μετά την ανάληψη του State Department από την Condoleezza Rice, που αντικατέστησε τον πρώην Επικεφαλή της Αμερικανής Διπλωματίας και πρώην στρατιωτικό Colin Powell το 2005 στην δεύτερη θητεία του George Bush στον Λευκό Οίκο. Μάλιστα η Condoleezza Rice για να εντάξει στον «άξονα» εκτός από τον προβληματισμό για την υποστήριξη προς την Τρομοκρατία και την κατοχή των όπλων μαζικής καταστροφής επέλεξε και την αντίληψη για την διάδοση της

---

¹¹ Ο.π σελ. 365

¹² Daadler Ivo & Lindsay J., *America Unbound, The Bush Revolution in Foreign Policy*, σελ. 13, Washington, Brookings Institution Press, 2003

δημοκρατίας από τις Η.Π.Α ως κριτήριο συμμετοχής ή όχι μιας χώρας στην δική της λίστα. Η νέα Υπουργός αναφέρθηκε ως εκ τούτου στα «προκεχωρημένα φυλάκια της Τυραννίας» (“outposts of tyranny”) στα οποία εκτός από τις εναπομείνασες χώρες του «Άξονα του Κακού» εντάσσονταν τώρα η Κούβα, η Λευκορωσία, η Βιρμανία και η Ζιμπάμπουε.¹³ Εκτός όμως από τους «άξονες» του Προέδρου, του John Bolton και της Condoleezza Rice, κυρίαρχη έμεινε σε επίπεδο ρητορικής και δημοσίου διαλόγου τουλάχιστον, η φράση του George Walker Bush: «είστε μαζί μας ή εναντίον μας» όταν απευθυνόμενος σε φίλους και συμμάχους των ΗΠΑ υποστήριξε το Νοέμβριο του 2001 ότι στον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας «δεν υπάρχει χώρος για ουδετερότητα».¹⁴ Η επιχειρηματολογία αυτή χρησιμοποιήθηκε με διάφορα επικοινωνιακά μέσα, πριν αλλά και κατά την διάρκεια του Πολέμου στο Ιράκ, κάθε φορά που η Ουάσινγκτον ασκούσε κριτική στην στάση των Ευρωπαίων συμμάχων όπως η Γαλλία και η Γερμανία που δεν υποστήριζαν την επέμβαση.

Κατά την διάρκεια της διακυβέρνησης George Walker Bush εκτός από τους δύο επικεφαλές του State Department, Colin Powell και Condoleezza Rice, στους νεοσυντηρητικούς (neconservatives) διαμορφωτές της Αμερικανικής Πολιτικής με μεγάλη επιρροή, συγκαταλέγονται ο Αντιπρόεδρος Dick Cheney, ο Υπουργός Άμυνας Donald Rumsfeld ο οποίος κατά την προηγούμενη του θητεία στον ίδιο θώκο εν μέσω Ψυχρού Πολέμου είχε υπάρξει ένας από τους σφοδρότερους αντικομμουνιστές και τέλος ο Paul Wolfowitz, υφυπουργός Άμυνας και ένα από τα πρόσωπα-κλειδιά στον Πόλεμο του Ιράκ, με σημαντική εμπειρία από τον Πόλεμο του Περσικού το 1991 όταν το είχε αξιοποιήσει πάλι ο George Bush ο Πρεσβύτερος. Οι επιλογές των νεοσυντηρητικών συχνά δέχονται σημαντικές δόσεις κριτικής, αυτό ωστόσο αποτελεί μια μονόπλευρη θεώρηση ως προς τις ιδεολογικές καταβολές των πολιτικών αυτών, καθώς δεν πρέπει να λησμονούμε ότι στις Η.Π.Α ευδοκίμούσαν σχεδόν πάντα συντηρητικότερες ιδεολογίες από αυτές της Ευρώπης, ιδεολογίες που εμπνεύστηκαν από τις παραδόσεις των πρώτων πουριτανών αποίκων και από τις αντιλήψεις περί Νέου Κόσμου και Γής της Επαγγελίας.¹⁵ Παραμένει γεγονός αναμφισβήτητο ότι πέρα από την τομή που επιχείρησε στην Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική, η διακυβέρνηση George Walker Bush συγκέντρωσε ίσως την μεγαλύτερη διεθνή αποδοκιμασία μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τόσο σε πολιτικό αλλά και σε επίπεδο κοινής γνώμης σε χώρες εχθρικές αλλά και φιλικές. Είναι επίσης

---

¹³ Άρθρο της Washington Post: Rice targets 6 ‘outposts of tyranny’
<http://www.washingtontimes.com/news/2005/jan/19/20050119-120236-9054r/?page=all>

¹⁴ Άρθρο της διαδικτυακής έκδοσης του CNN International
<http://edition.cnn.com/2001/US/11/06/gen.attack.on.terror/>

¹⁵ Meny Yves, Συγκριτική Πολιτική, μετ. Π.Κυπριανός-Στ. Μπάλιας, σελ.176-177, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1995

γεγονός ότι η κρίση στην Αμερικανική Οικονομία την διετία 1999-2001 με την κατάρρευση των μετοχών υψηλής τεχνολογίας (blue chips) και η πτώση κολοσσών όπως η ENRON, έκαναν τους πολίτες να εμπιστευτούν τους Ρεπουμπλικάνους το 2000 και το 2004, ήταν όμως η ίδια αιτία που τους οδήγησε μετά από μια βραχεία αλλά ξέφρενη περίοδο ανάπτυξης το 2008 να φέρουν ξανά στον Λευκό Οίκο έναν Δημοκρατικό Πρόεδρο, τον Barack Obama για να αντιμετωπίσει την Διεθνή Οικονομική Κρίση που είχε ξεκινήσει το 2007-2008 και για να επαναπροσδιορίσει την διεθνή θέση των Η.Π.Α στον Κόσμο. Ο Κόσμος το 2008 ήταν τόσο διαφορετικός από αυτόν του 2001, που εκτός από την Παγκόσμια Οικονομική Κρίση, είχε ένα περιβάλλον σαφώς φιλικότερο για νέους δρώντες ,όπως οι νέες αναδυόμενες δυνάμεις Κίνα και Ρωσία με την Βραζιλία και την Ινδία να συμπληρώνουν την τετράδα των ταχύτατα αναπτυσσόμενων οικονομιών (BRICS) .

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

B.2 Barack Obama Doctrine

Ο παραλληλισμός των Ρεπουμπλικάνων Προέδρων με «γεράκια» και των Δημοκρατικών με «περιστέρες» αποτελεί ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο στον δημόσιο διάλογο που όμως δεν ανταποκρίνεται πάντα και με ακρίβεια στις πραγματικές συνθήκες. Μάλιστα αυτό το μοτίβο απαντάται και σε άλλες χώρες όπως λ.χ το Ισραήλ, όπου η σκληρή γραμμή του Αριέλ Σαρόν του χάρισε τον χαρακτηρισμό του «γερακιού», ενώ η τελευταία έλευση του Εργατικού και βραβευμένου με Νόμπελ Σίμον Πέρες στο Υπουργείο Εξωτερικών δεν δικαίωσε σε μεγάλο βαθμό τον αντίστοιχο χαρακτηρισμό της «περιστεράς». Οι Αμερικάνοι πολίτες μάλιστα όταν ρωτώνται για τις δυσδιάκριτες διαφορές μεταξύ Ρεπουμπλικανών και Δημοκρατικών χρησιμοποιούν την φράση “Tweedledum and Tweedledee” αναφερόμενοι στις δυο όψεις ενός νομίσματος και εν μέρει δικαιώνονται αν κρίνει κανείς ότι οι κομματικές ανακατατάξεις που συντελέστηκαν στα δυο μεγάλα αμερικανικά κόμματα από την δεκαετία του 1950 και μετά δεν έκαναν περισσότερο εμφανείς τις μεταξύ τους διαφορές.¹⁶ Ως εκ τούτου δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ανάμεσα σε όσους ασκούν κριτική στο νυν Πρόεδρο εκτός από τους «νεοσυντηρητικούς» όπως ο πρώην Αντιπρόεδρος Cheney, συγκαταλέγονται και Δημοκρατικοί με προεξάρχοντα τον πρώην Δημοκρατικό Πρόεδρο Jimmy Carter (1977-1980) , ο οποίος με αφορμή το σκάνδαλο παρακολούθησεων που αποκάλυψε ο Edward Snowden αμφισβήτησε τον βαθμό «λειτουργικότητας» της Αμερικανικής Δημοκρατίας και αναρωτήθηκε κατά πόσο σε έναν μεταβαλλόμενο Κόσμο όπου η Επικοινωνία και ιδιαίτερα το Διαδίκτυο αναδεικνύονται ως καθοριστικοί παράγοντες των εξελίξεων, οι ΗΠΑ είναι σε θέση να προβάλλουν μια θετική εικόνα συνεισφοράς σε αυτό το πλαίσιο όταν οι ίδιες χρησιμοποιούν μεθόδους «κατασκοπείας» για να τις ελέγξουν.¹⁷ Με δεδομένο ότι σε μια σειρά από σημαντικά διεθνή ζητήματα όπως οι ανακατατάξεις στις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής που συνεχίζονται μαζί με την «Αραβική Άνοιξη» , η διαπραγματευτική διαδικασία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν αλλά και ο ρόλος του Διαδικτύου ως βασικού διαμορφωτή της κοινής γνώμης και της πολιτικής είναι σε εξέλιξη, μένει σε μελλοντικές μελέτες να αποτιμήσουν κριτικά και τις δυο θητείες του Barack Obama. Εμείς θα σταθούμε στα έως τώρα δεδομένα και κυρίως στις διαφοροποιήσεις με την προηγούμενη διακυβέρνηση του George Walker Bush.

---

¹⁶ Ο.π σελ. 176-177

¹⁷ Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα The Daily Caller, Jimmy Carter: ‘America no longer has a functioning democracy’, <http://dailycaller.com/2013/07/17/jimmy-carter-america-no-longer-has-a-functioning-democracy/>

Ήδη από τον πρώτο χρόνο της θητείας του στον Λευκό Οίκο ο Barack Obama με μια σειρά προτάσεων αλλά και πολιτικών πρωτοβουλιών πήρε σαφείς αποστάσεις από την πολιτική του προκατόχου του στην Εξωτερική Πολιτική. Το κλείσιμο του αμφιλεγόμενου στρατοπέδου συγκέντρωσης για τρομοκράτες στο Γκουαντάναμο ήταν η πρόταση εκείνη της νέας διακυβέρνησης που συγκέντρωσε το διεθνές ενδιαφέρον, η οποία ωστόσο αν και δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα εν τούτοις με τους περιορισμούς που έχουν επιβληθεί στην εισδοχή νέων κρατουμένων στέλνει ένα σαφές συμβολικό μήνυμα. «Άλλες πρωτοβουλίες υπήρξαν η απόρριψη της ρητορικής περί «Παγκόσμιου Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» , μια σειρά πολιτικών που αποσκοπούσαν στην σύσφιξη των σχέσεων με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και αναμφισβήτητα η εγκατάλειψη του προγράμματος αντι-πυραυλικής προστασίας στην Ανατολική Ευρώπη που είχε ως στόχο να προωθήσει την επαναπροσέγγιση με την Ρωσία. Το δόγμα Obama περιγράφηκε ως μια : «μορφή ρεαλισμού που δεν φοβάται να αναπτύξει την Αμερικανική ισχύ, αλλά λαμβάνοντας υπόψη ότι η χρήση της θα πρέπει να μετριάζεται από πρακτικά όρια και μια δόση αυτογνωσίας»¹⁸

Το πνεύμα αυτογνωσίας που επικράτησε στην Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική δεν είναι σε καμία περίπτωση άσχετο από το παγκόσμιο αίτημα για μια νέα ηθική, που διατύπωσαν διάφοροι μελετητές μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του 2008 και την αρχή της Παγκόσμιας Χρηματοπιστωτικής Κρίσης. Ο Νομπελίστας οικονομολόγος και πρώην σύμβουλος στην διακυβέρνηση Bill Clinton , Joseph Stiglitz κατανοώντας τον ολοένα και σπουδαιότερο ρόλο της Οικονομικής Διπλωματίας στο νέο διεθνές περιβάλλον αφού ασκεί κριτική στις «επιτυχίες του αμερικανικού χρηματοπιστωτικού τομέα» και στην ατομία των ΗΠΑ και άλλων φίλων χωρών να προωθήσουν ένα δίκαιο κανονιστικό πλαίσιο μέσα από όργανα όπως οι G-20, επικρίνει σφόδρα την προηγούμενη τακτική της Ουάσινγκτον να στέλνει τους Υπουργούς Οικονομικών της σε διάφορες χώρες ή σε διεθνείς Οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για να «κηρύττουν το ευαγγέλιο» της δημοσιονομικής σταθερότητας μέσα από μονεταριστικές πρακτικές. Αντίθετα επισημαίνει ότι οι περιπτώσεις χωρών όπως η Κίνα και η Ινδία που μπόρεσαν να διαχειριστούν τις οικονομίες τους με τον δικό τους τρόπο, αποτέλεσε το έναυσμα για την οικονομική και ακολούθως πολιτική τους γιγάντωση, γεγονός που προβλέπει ότι θα έχει ως επακόλουθο τον περιορισμό της Αμερικανικής ισχύος στο μέλλον.¹⁹ Άλλοι μελετητές αξιολογώντας ότι το

---

¹⁸ Dionne E.J. Jr, The Obama Doctrine in Action, άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της Washington Post <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/15/AR2009041502902.html>

¹⁹ Stiglitz J., Ο Θρίαμβος της Απληστίας, (μετ. Ν.Ρούσσος), σελ. 281-289, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2011

μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον έχει νέες προοπτικές, καλούν τον Barack Obama για επαναπροσδιορισμό της αμερικανικής πολιτικής. Μπορεί η εκλογή του πρώτου έγχρωμου Προέδρου στην Ιστορία των ΗΠΑ να σκόρπισε ενθουσιασμό και να αύξησε την δημοφιλία του σε χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και του Μουσουλμανικού Κόσμου που μέχρι τότε ήταν δύσπιστες προς τον αμερικανικό παράγοντα, κάνοντας ακόμα και τον πρόσφατα εκλιπόντα νοτιοαφρικανό ηγέτη Νέλσον Μαντέλα να πανηγυρίσει τη νίκη του, ωστόσο μια σειρά από προκλήσεις τόσο στην Παγκόσμια Οικονομία, όσο και στην Διπλωματία με κυρίαρχο το αίτημα της ειρήνης με τις Η.Π.Α να καθίστανται «εγγυήτριες» της (κατά την πρόταση- κάλεσμα του Ν.Μάντελα) ²⁰είναι αυτές που κρίνουν στο παρόν και θα αποτιμήσουν συνολικότερα στο μέλλον την διακυβέρνηση Ομπάμα.

---

²⁰ Ραμονέ, Ι., Το απόλυτο Κράχ (μετ. Κ.Σαμπαθιανάκη) , σελ.138-9, Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2009

B.3 Δύο διαφορετικά δόγματα μεταξύ Hard και Soft Power (σκληρής και ήπιας δύναμης)

Η χρήση πολιτικών και οικονομικών μέσων με στόχο τον επηρεασμό άλλων πολιτικών οντοτήτων ή στην προκειμένη περίπτωση άλλων κρατών συνοψίζει την φιλοσοφία του “Hard Power”. Εναλλακτικά ο καθηγητής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Harvard Joseph Nye , αν και εισηγητής της ρεαλιστικής θεωρίας του “soft” και “smart power” διατύπωσε την άποψη ότι « η δυνατότητα χρήσης του καρότου και του μαστιγίου της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος μπορεί να οδηγήσει τους άλλους φορείς στην αποδοχή τη θέλησης του φορέα που επιβάλλει την ισχύ, δημιουργώντας έτσι την βάση της φιλοσοφίας του hard power»²¹ Παρ’ολο που ο ίδιος ακαδημαϊκός θεωρεί ότι ακόμα και σήμερα οι Η.Π.Α μαζί με τους Ευρωπαίους εταίρους τους ακολουθούν πολιτική “hard power” απέναντι στο Ιράν υιοθετώντας μια σειρά κυρώσεων που περιορίζει κατά πολύ τις δυνατότητες της Τεχεράνης να ολοκληρώσει το πυρηνικό της πρόγραμμα,²² εν τούτοις τα περισσότερα παραδείγματα πολιτικής “hard power” εντοπίζονται στην προηγούμενη περίοδο της Διακυβέρνησης George Walker Bush. Τέτοια παραδείγματα είναι ο πόλεμος εναντίον των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν ή επίθεση στο Ιράκ και η ανατροπή του Σαντάμ Χουσεϊν που βασίστηκε στην υπόθεση ότι το καθεστώς του δεύτερου κατείχε όπλα μαζικής καταστροφής. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας πολιτικής όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό προκαλεί ερωτήματα ή ακόμα και αμφισβήτηση στην εικόνα των Η.Π.Α ως δύναμης-εγγυήτριας της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης.

Στον αντίποδα της θεωρίας του “Hard Power”, βρίσκεται αυτή του “Soft Power” που διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1990 από τον καθηγητή Nye, ο οποίος την προέκτεινε θεωρητικά την επόμενη δεκαετία. Σύμφωνα με αυτή η θεωρία του “Soft Power” πραγματώνεται όταν «κάνεις τον άλλον να θέλει αυτά που θέλεις και εσύ και ως εκ τούτου αυτό δεν περιέχει το στοιχείο του καταναγκασμού αλλά της συνέργειας». Αν και ιστορικά στις Η.Π.Α τουλάχιστον ,η θεωρία αυτή έχει τις ρίζες

---

²¹ “Άρθρο από την ιστοσελίδα του Belfer Center με τίτλο: Propaganda Isn’t the Way: Soft power http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/1240/propaganda_isnt_the_way.html

²² “Άρθρο από την ιστοσελίδα του Belfer Center με τίτλο : Joseph Nye on Smart Power in Iran-US Relations http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/18420/joseph_nye_on_smart_power_in_iranus_relations.html

της στην πολιτική του προέδρου Franklin D. Roosevelt στα τέλη του Παγκοσμίου Πολέμου, πραγματώθηκε ωστόσο κατά κύριο λόγο μετά το 1945, με κυριότερους εκφραστές της τους Διεθνείς Οργανισμούς και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) ²³ Κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι το γεγονός ότι μόλις μερικά χρόνια μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, σε αυτήν την θεωρία βασίστηκαν οι Σύμμαχοι στην περίπτωση της ηττημένης Γερμανίας, προκρίνοντας την ενσωμάτωση της στο νέο διεθνές περιβάλλον έναντι της τιμωρητικής διάθεσης που είχε επιλέξει μετά την λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και την Συνθήκη των Βερσαλλιών που ουσιαστικά δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την άνοδο των Ναζί στην εξουσία και ένα νέο Παγκόσμιο Πόλεμο. ²⁴

Σε ότι αφορά την Εξωτερική Πολιτική της Διακυβέρνησης Obama αυτή σύμφωνα με τους επικεφαλής της Hillary Clinton και John Kerry (2013-) αλλά και άλλους μελετητές συγκλίνει σαφέστερα με μια ενδιάμεση μεταξύ του “hard” και “soft power” θεωρία, εκείνη του “Smart Power”. Πρόκειται για «μια προσέγγιση που υπογραμμίζει την ανάγκη για μια ισχυρή στρατιωτική δύναμη, αλλά παράλληλα επενδύει σε συμμαχίες, συνεργασίες, και τα θεσμικά όργανα σε όλα τα επίπεδα για την επέκταση της αμερικανικής επιρροής και την διαπίστωση της νομιμότητας της αμερικανικής δράσης» ²⁵ Μάλιστα η πρώην επικεφαλής του State Department, Hillary Clinton διακήρυξε ήδη από την πρώτη κιάλας ομιλία της ενώπιον της Γερουσίας, ότι θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί η θεωρία του “Smart Power” και κάθε διαθέσιμο εργαλείο που αυτή παρέχει: διπλωματικό, οικονομικό, στρατιωτικό ή άλλο για να καταλήξει στην δέσμευση ότι «η διπλωματία πρέπει να είναι η εμπροσθοφυλακή της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής»²⁶. Απομένει να εκτιμηθεί κατά πόσο η θεωρία του “Smart Power” πολιτική βρίσκει εφαρμογή και πως αυτή θα αποτιμηθεί μελλοντικά. Γεωγραφικές περιοχές με την κρισιμότητα αλλά και την αστάθεια της Μέσης Ανατολής θα είναι από τα πεδία εκείνα στα οποία θα δοκιμαστεί στην πράξη η θεωρία αυτή.

---

²³ Από το λήμμα της Wikipedia: “Soft Power”
http://en.wikipedia.org/wiki/Soft_power#United_States

²⁴ Cooper R., Hard Power, Soft Power and the Goals of Diplomacy, in David Held/Mathias Koenig-Archibugi (eds), American Power in the 21st Century, 2004, pp. 167-180, διαθέσιμο και από τον σύνδεσμο:
<https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CooperarticleGoalsofdiplomacyweb.pdf>

²⁵ CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America.". Center for Strategic and International Studies, διαθέσιμο και από τον σύνδεσμο:
http://csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf

²⁶ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του CBS με τίτλο: Clinton :Use “Smart Power” in Diplomacy
<http://www.cbsnews.com/news/clinton-use-smart-power-in-diplomacy/>

B.4 Συνοπτική επισκόπηση των σχέσεων των Η.Π.Α με την Ευρώπη και την Ρωσία από το 2001 μέχρι σήμερα.

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική της **Ευρωπαϊκής Ένωσης** αν και πέρασε από διάφορα στάδια ,βρέθηκε στο επίκεντρο του δημοσίου διαλόγου πριν αλλά και μετά τον Πόλεμο στο Ιράκ το 2003. Αποτελεί δε την απάντηση στην ανάγκη διαμόρφωσης μιας κοινής γραμμής των Ευρωπαίων εταίρων απέναντι στην Ουάσινγκτον. Οι κατά καιρούς κρίσεις μεταξύ των δυο πλευρών με αποκορύφωμα το «ρήγμα» της περιόδου 2002-2003 ανέδειξαν την σημασία της εκφοράς ενός ενιαίου λόγου από τις Βρυξέλλες σύμφωνα με αρκετούς ευρωπαϊστές μελετητές.²⁷ Η άρνηση ευρωπαϊκών χωρών όπως η Γαλλία και η Γερμανία να συνδράμουν τις Αμερικανικές πολεμικές επιχειρήσεις στο Ιράκ , δημιούργησε δυσφορία στον αμερικανικό παράγοντα και όπως είδαμε και στο πρώτο μέρος με την περίπτωση του Γερμανού Υπουργού της κυβέρνησης Σρέντερ , άγγιξε τα όρια της ψυχρότητας, χωρίς να λησμονούμε την αξιοσημείωτη άνοδο του αντιαμερικανισμού σε μια σειρά από χώρες. Το «ρήγμα» επισημοποιήθηκε στις αρχές του 2003 όταν ο Αμερικανός Υπουργός Άμυνας Donald Rumsfeld ρωτήθηκε από δημοσιογράφους για τις ενστάσεις των Ευρωπαίων στα σχέδια για το Ιράκ για να δώσει την απάντηση ότι η διεύρυνση του NATO προς τα ανατολικά δείχνει ότι το κέντρο βάρους στα ευρωπαϊκά ζητήματα βρίσκεται πλέον στις χώρες του πρώην Ανατολικού Συνασπισμού που τώρα ως σύμμαχοι υποστηρίζουν την πολεμική προσπάθεια της Ουάσινγκτον. Αυτές οι χώρες σύμφωνα με τον Rumsfeld συνιστούσαν τη «*Νέα Ευρώπη*» και βρίσκονταν στον αντίποδα των όσων πρέσβευε η Γερμανία και η Γαλλία. Η ρητορική της «*Νέας Ευρώπης*» και η έκτακτη Σύνοδος στις Αζόρες τον Μάρτιο, μόλις μερικές μέρες πριν την έναρξη των επιχειρήσεων εναντίον του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσείν , με την συμμετοχή των «προθύμων» κατά την διακυβέρνηση George Bush όπως ο Βρετανός πρωθυπουργός και οι ομόλογοι του από την Ισπανία, την Πορτογαλία και άλλες χώρες, όχι μόνο αύξησε την πίεση προς τον Ο.Η.Ε για ανάληψη κοινής δράσης αλλά βάθυνε ακόμα περισσότερο το χάσμα σε μια κρίσιμη χρονική περίοδο για την Παγκόσμια σταθερότητα.²⁸ Επιπροσθέτως άλλοι μελετητές προχώρησαν ένα βήμα παραπέρα, εκφράζοντας την πεποίθηση ότι η διάκριση μεταξύ και «*Νέας*» και «*Παλαιάς*» Ευρώπης ουσιαστικά ύψωνε ένα νέο

---

²⁷ Τσούκαλης Λ., Ποια Ευρώπη; , σελ. 116, Αθήνα, Εκδ. Ποταμός, 2004

²⁸ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Los Angeles Times, με τίτλο Azores Summit Ends in Ultimatum to UN <http://articles.latimes.com/2003/mar/17/world/fg-azores17>

μετα-ψυχροπολεμικό «Σιδηρούν Παραπέτασμα» . Στην ουσία οι Η.Π.Α εκτός από τις μεγάλες πολιτικές διαφορές που θα συνέχιζαν να έχουν με χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία όσο ένοικος του Λευκού Οίκου θα παρέμενε ο George Walker Bush, θα προσέθεταν άλλο ένα αγκάθι με την περίπτωση της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση . Τόσο το Βερολίνο όσο και το Παρίσι όντας αντίθετα σε μια τέτοια προοπτική, θα έρχονταν σε σύγκρουση με την Ουάσινγκτον, καθώς για την τελευταία μια Τουρκία- ισότιμο μέλος της Ένωσης θα ήταν μια ιδανική ευκαιρία ούτως ώστε εκείνη πετύχει να έρθει σε άμεση επαφή με τις χώρες του Καυκάσου όπου επιδιώκει να αυξήσει την επιρροή της. Συνεπώς η «μετατόπιση του κέντρου βάρους προς τα ανατολικά» που επεσήμανε ο Donald Rumsfeld , εκτός από την συγκυρία της υποστήριξης του πολέμου στο Ιράκ από τους Ανατολικοευρωπαίους, ουσιαστικά αντικατοπτρίζει και το σταθερό ενδιαφέρον των Αμερικάνων για μια ευρύτερη διείσδυσή τους στον χώρο αυτό.²⁹ Για όλους αυτούς τους λόγους δεν πρέπει να θεωρείται άσχετη με την συνολικότερη διπλωματική επιδίωξη των Η.Π.Α, η σταθερή και αναφανδόν υποστήριξη οποιασδήποτε διερεύνησης των ευρωατλαντικών δομών προς τα Ανατολικά. Ήδη από την περίοδο διακυβέρνησης του Bill Clinton υπήρξε επίσημη στήριξη στο αίτημα των Ανατολικοευρωπαίων για ένταξη στην Ευρωπαϊκή οικογένεια (συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου) ενώ δεν ήταν έλειψαν και οι περιπτώσεις κατά την διακυβέρνηση George Walker Bush κατά τις οποίες από την άλλη όχθη του Ατλαντικού οι πολίτες των χωρών αυτών λάμβαναν υποστήριξη στις διεκδικήσεις τους για περισσότερη δημοκρατία (και συνεπώς περιορισμό της Ρωσικής επιρροής) όπως με τα γεγονότα της «Πορτοκαλί ή της Ροζ Επανάστασης» στην Ουκρανία και την Γεωργία αντίστοιχα την περίοδο 2003-2004. Η «Ανατολική Εταιρική Σχέση» (Eastern Partnership) που προωθούν οι Βρυξέλλες και οι πρόσφατες αναταραχές στην Ουκρανία μετά τις πιέσεις που ασκήθηκαν από το Κρεμλίνο για να μην αποδεχτεί η χώρα την σύνδεση αυτή, είναι μόνο ένα δείγμα της καθοριστικής σημασίας που θα έχει η περιοχή αυτή στις ευρύτερες εξελίξεις.

Όπως και στην περίπτωση της Μέσης Ανατολής και της συμμαχίας με το Ισραήλ που θα εξετάσουμε παρακάτω, έτσι και στην περίπτωση της Ευρώπης διακρίνουμε έναν σταθερό σύμμαχο που δεν είναι άλλος από την Μεγάλη Βρετανία. Σε ιδεολογικό επίπεδο ο George Walker Bush δεν έβρισκε την ανάλογη ταύτιση με τους Εργατικούς πρωθυπουργούς και θιασώτες της θεωρίας του «Τρίτου Δρόμου» Tony Blair και Gordon Brown και αντίστοιχα το ίδιο ισχύει και για τον Barack Obama που λίγα κοινά έχει με τον Συντηρητικό David Cameron. Θα λέγαμε λοιπόν ότι από το 2001 μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει μια ισχυρή ηγετική ταύτιση κατά το

---

²⁹ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Guardian με τίτλο : New iron curtain divides Europe over Bush :

<http://www.theguardian.com/education/2004/oct/27/internationaleducationnews.highereducation>

παράδειγμα της δεκαετίας του 1980 με την σχέση Reagan- Thatcher. Ο George Walker Bush εγκαινίασε μια ειδική σχέση με την Μεγάλη Βρετανία συνεχίζοντας την κληρονομιά της κοινής αγγλοσαξονικής παράδοσης, ενώ με δεδομένη την προσήλωση και των δυο χωρών στην Οικονομία της ελεύθερης αγοράς και την άρση των περιορισμών στο Διεθνές Εμπόριο, το 2009 με την ανάληψη της Προεδρίας από τον Barack Obama, ο τότε Βρετανός πρωθυπουργός Gordon Brown έκανε την φιλόδοξη δήλωση ότι ήθελε να προωθήσει μαζί του ένα «παγκόσμιο New Deal»³⁰ Μπορεί η γεφύρωση του ρήγματος στις σχέσεις με την Ευρώπη μετά την άνοδο του αντιαμερικανισμού την περίοδο 2002-2003 αλλά και το ενδιαφέρον για την ευρωπαϊκή κρίση χρέους να παραμένει σταθερή επιλογή για την διακυβέρνηση Obama ως σαφής ένδειξη μετατόπισης από την θεωρία της «σκληρής δύναμης» (“hard power”) , όμως η παράδοση στενής συνεργασίας με την Μεγάλη Βρετανία αποδεικνύει ότι ο ανταγωνισμός με τον άξονα που ο Rumsfeld ονόμασε «Παλαιά Ευρώπη» ενέχει και στοιχεία οικονομικής αντιπαλότητας που την τελευταία δεκαετία έγιναν περισσότερο αντιληπτά. Αν όχι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, τότε σίγουρα ενδεικτικό της αντιπαλότητας αυτής υπάρξει η απόφαση του George Walker Bush το 2002 να επιβάλλει δασμούς σε ποσοστό άνω του 30% στα προϊόντα χάλυβα αναγκάζοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση να διαμαρτυρηθεί στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και εν τέλει να δικαιωθεί στα τέλη του 2003. Όμως ο οικονομικός ανταγωνισμός συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια με την Ουάσινγκτον να κατηγορεί τις Βρυξέλλες για παράνομες επιχορηγήσεις προς την ευρωπαϊκών συμφερόντων Airbus με σκοπό την ανάπτυξη του νέου super-jumbo A380 για να εισπράξει αντίστοιχες κατηγορίες από την τελευταία για παράνομες επιδοτήσεις προς την Αμερικάνικη Boeing.³¹ Υπάρχει λοιπόν μια σειρά από δομικές διαφορές μεταξύ των οικονομικών συμφερόντων των Αγγλοσαξόνων και της Ηπειρωτικής ή «Παλαιάς Ευρώπης»³²: η Μεγάλη Βρετανία ως εμπορική δύναμη και κράτος που δεν εξαρτάται από την παραγωγή ίδιων προϊόντων με τα αντίστοιχα της Ηπειρωτικής Ευρώπης έχει μεγαλύτερη άνεση για διπλωματικές και οικονομικές συνέργειες με την Ουάσινγκτον από ότι μπορεί να έχει με το Βερολίνο και το Παρίσι και αυτό είναι κάτι που ο αμερικανικός παράγοντας ευφυώς υποστηρίζει μέχρι σήμερα.

---

³⁰ Άρθρο από την ιστοσελίδα του Πρακτορείου Reuters με τίτλο : PM seeks joint crisis front with Obama <http://uk.reuters.com/article/2009/03/01/uk-obama-britain-idUKTRE52014520090301?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0>

³¹ Bache I., George St., Politics in the European Union, σελ. 493, Oxford, Oxford University Press, 2006

³² Baylis J., Smith St. , Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής (μετ. Ελένη Ψευτελή), σελ. 742, Εκδόσεις Επίκεντρο 2005

Σε ότι αφορά τις σχέσεις με την **Ρωσία** αυτές θα πρέπει να ειπωθούν μέσα από ένα πιο πραγματιστικό πρίσμα αφού ουσιαστικά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν σηματοδότησε και την αρχή μια ανέφελης και σταθερής συνεργασίας όπως πολλοί έσπευσαν να προδικάσουν τότε. Ακόμα και την δεκαετία του 1990, όταν η Μόσχα στην προσπάθεια της να υιοθετήσει την οικονομία της ελεύθερης αγοράς βίωσε μια μεγάλη οικονομική κρίση, οι πόλεμοι στην Τσετσενία ήταν ένα σαφές μήνυμα των Ρώσων ότι και στη νέα εποχή επιθυμούσαν να έχουν εκείνοι την επιρροή σε συγκεκριμένες ζώνες ενδιαφέροντος, αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις των Δυτικών. Η άνοδος του Βλαντίμιρ Πούτιν στην εξουσία συνοδευόμενη από την επιστροφή της Ρωσίας στο διεθνές προσκήνιο και την ανάκαμψη της Οικονομίας της καθώς και η περίπου ταυτόχρονη ανάληψη της διακυβέρνησης των Η.Π.Α από τον George Walker Bush προσέφεραν τις προϋποθέσεις για την αναβίωση ενός ιδιότυπου νέου «Ψυχρού Πολέμου». Από την μια η «ψυχροπολεμική κληρονομιά» των νεοσυντηρητικών στην Ουάσινγκτον που επανήλθαν στο προσκήνιο και από την άλλη η άνοδος του εθνικισμού επί Πούτιν, η οποία ανέσυρε την εικόνα «αυτών των Γιάνκηδων», οι οποίοι στο πλαίσιο μιας νέας ρωσικής υπερηφάνειας θα έπρεπε να είναι λιγότερο απειλητικοί για την χώρα ακόμα και με μεγάλο κόστος για τους πολίτες³³ δημιούργησαν ένα κλίμα δυσπιστίας και εχθρότητας που κορυφώθηκε την περίοδο 2007-2008. Αναμφισβήτητα το πρόγραμμα αντιπυραυλικής προστασίας (anti ballistic missile-ABM) που προωθούσαν μέσω του NATO οι Αμερικανοί ήταν ένας βασικός παράγοντας της νέας αντιπαλότητας που ωστόσο δεν μετριάστηκε με την πρωτοβουλία για ανάληψη κοινών στρατιωτικών ασκήσεων μεταξύ Ρωσίας και Βόρειο-Ατλαντικής Συμμαχίας. Μάλιστα η ακύρωση του προγράμματος αντιπυραυλικής προστασίας ήταν μια από τις πρώτες μέριμνες του «δόγματος Obama» σε άλλη μια μετατόπιση από την θεωρία της «σκληρής γραμμής» (“hard line”) Παράλληλα η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε την ίδια περίοδο αποτέλεσε πρώτης τάξης ευκαιρία για το Κρεμλίνο που ήδη κατατάσσονταν στις αναδυόμενες οικονομίες (BRICS) να στείλει το μήνυμα ότι στις ζώνες ενδιαφέροντος της τουλάχιστον, δεν θα επέτρεπε στις Η.Π.Α να δρουν η μόνη και ισχυρότερη Υπερδύναμη.

Σε μια αιφνιδιαστική επίδειξη δύναμης, η Ρωσία επιτέθηκε τον Αύγουστο του 2008 στην Γεωργία με αφορμή τις εντεινόμενες βιαιοπραγίες των Γεωργιανών δυνάμεων του φίλα προσκείμενου στην Ουάσινγκτον Προέδρου Σακασβίλι εις βάρος των εθνοτήτων της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσσετίας. Μέσα σε 5 μόλις ημέρες η Μόσχα κέρδισε με την συντριπτική της υπεροχή τον πόλεμο και στέρησε μεγάλο μέρος των εδαφών της Γεωργίας, τα οποία στην συνέχεια ανακηρύχθηκαν ανεξάρτητα ως Δημοκρατίες της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσσετίας αντίστοιχα. Ο

---

³³ Dimbleby Jonathan, Russia, A Journey to the Heart of a Land and its People, σελ. 354, London, BBC Books, 2008

Ρώσο-γεωργιανός πόλεμος του 2008 αν και επίσης μονομερής (unilateral) όπως αυτός στο Ιράκ πέντε χρόνια νωρίτερα, δικαιολογήθηκε ως επέμβαση για τον τερματισμό μιας ανθρωπιστικής κρίσης και με αυτό τον τρόπο το Κρεμλίνο απαντούσε στις Η.Π.Α με τα ίδια επιχειρήματα που είχαν χρησιμοποιήσει εκείνες την προηγούμενη περίοδο για αυτό τον λόγο κατά την γνώμη πολλών μελετητών τα γεγονότα εκείνα αποτελούν το σημείο-καμπή στην διεθνή επάνοδο της Ρωσίας. Αμήχανα τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη καταδίκασαν την πρακτική των βιαιοπραγιών εις βάρος των Αμπχάζιων και των Οσσετίνων, όμως δεν παρέλειψαν να καταδικάσουν και την παραβίαση της εθνικής ακεραιότητας της Γεωργίας που προκλήθηκε από τον σύντομο αυτό πόλεμο. Από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, η διακυβέρνηση George Walker Bush χρησιμοποίησε σκληρή γλώσσα εναντίον της Ρωσίας προειδοποιώντας το Κρεμλίνο ότι με την πολιτική του κατέστρεφε τις σχέσεις με τις Η.Π.Α και την Ευρωπαϊκή Ένωση.³⁴

Η θητεία του Dmitry Medvedev ως τρίτου Προέδρου της Ρωσίας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου (2008-2012) και η διαφορετική του αντίληψη στο πεδίο των Διεθνών Σχέσεων σε σχέση με τον προκάτοχό του δημιούργησαν κάποιες προσδοκίες για την σταθεροποίηση των διμερών σχέσεων. Όταν ο Βλαντίμιρ Πούτιν επέστρεψε στην Προεδρία δεν δίστασε να αμφισβητήσει επιλογές του Medvedev όπως η αποχή της Ρωσίας από το Συμβούλιο Ασφαλείας το 2011 για την Λιβύη, ενώ ποτέ δεν έκρυψε απόψεις όπως : « η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 υπήρξε η μεγαλύτερη γεωπολιτική καταστροφή του 20^{ου} αιώνα». Οι Αμερικανό-ρωσικές σχέσεις παίρνουν διάφορες διακυμάνσεις την τελευταία περίοδο με αποκορύφωμα την παραχώρηση ασύλου στον αμερικανό πράκτορα Σνόουντεν που αποκάλυψε την υπόθεση των παρακολουθήσεων, μια αποκάλυψη που κλόνισε την εικόνα των Η.Π.Α όχι μόνο στο σύνολο της Ευρώπης αλλά και σε όλο τον κόσμο όπως αναμενόταν. Ο Βλαντίμιρ Πούτιν σημείωσε μια σειρά από διπλωματικές επιτυχίες μέσα στο 2013, όπως ο μεσολαβητικός ρόλος που έπαιξε με την καταστροφή του χημικού οπλοστασίου της Συρίας, η ρόλος του στις συνομιλίες για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν και πιο πρόσφατα το γεγονός ότι κράτησε την Ουκρανία «στο άρμα του» αποτρέποντας την προσέγγιση του Κιέβου με τις Βρυξέλλες. Πίσω από τις δύο πρώτες επιτυχίες του Ρώσου Προέδρου (η περίπτωση της Ουκρανίας αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό από τον αμερικανικό παράγοντα) βρίσκεται σύμφωνα με διάφορους αναλυτές μια προσπάθεια διατήρησης των επαφών και συνεργειών σε ζητήματα που θα μπορούσαν να έχουν κοινά οφέλη : λ.χ. το χημικό οπλοστάσιο του καθεστώτος Ασαντ στην Συρία ήταν σύμφωνα με τον Barack Obama η «κόκκινη γραμμή». Όταν η γραμμή αυτή ξεπεράστηκε, ο Πούτιν εκμεταλλευόμενος την συμμαχία του με την καθεστώς της Δαμασκού πρότεινε την

³⁴ Άρθρο από την ιστοσελίδα του BBC News με τίτλο : US has only tough talk on Russia, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7555806.stm>

καταστροφή του οπλοστασίου, αποτρέποντας τον Πόλεμο που ούτε και ο Αμερικανός ομόλογός του φάνηκε να επιθυμεί με ζέση.³⁵ Αν η τακτική αυτή αφορά μια εφαρμογή της θεωρίας του “smart power” που είχε προαναγγείλει η Hillary Clinton μένει να αποδειχθεί από άλλους μελετητές στο εγγύς ή απώτερο μέλλον .

---

³⁵ Άρθρο του Daniel Vernet στην ιστοσελίδα boulevard-exterieur.com , αναδημοσιεύθηκε στο «Ε» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας , τεύχος 1125_15_12-13, σελ. 14-16 (μετ.Ελ. Πανταζή)

B.5 Συνοπτική επισκόπηση της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής από την Μέση Ανατολή ως την ευρύτερη περιοχή της Ινδικής Χερσονήσου και της Άπω Ανατολής.

Αν και η περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής αποτελεί μια ιδιαίτερως σύνθετη περίπτωση για την Διεθνή Διπλωματία, συνοψίζει καλύτερα από κάθε άλλη γεωγραφική περιοχή του πλανήτη τις τάσεις και τις μεταστροφές της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής καθώς και την πρακτική εφαρμογή των θεωριών “hard” “smart” και “soft policy” . Όπως και στην περίπτωση της Ευρώπης με την Μεγάλη Βρετανία, έτσι και στην Μέση Ανατολή ο στενότερος σύμμαχος των Η.Π.Α , είναι αναμφισβήτητα το κράτος του **Ισραήλ** , μια σχέση ωστόσο που κτίστηκε πάνω σε εντελώς διαφορετικά θεμέλια από την κοινή αγγλοσαξονική παράδοση που αναδείξαμε στο προηγούμενο μέρος της μελέτης. Η σχέση της Ουάσινγκτον με το εβραϊκό κράτος μέχρι την δεκαετία του 1950 αντιμετώπισε αρκετές δυσκολίες καθώς λόγω της αρχικής υποστήριξης που παρείχαν οι Αμερικανοί στον Αιγύπτιο Πρόεδρο Νάσερ , αναγκάζονταν ενοχλημένοι οι Ισραηλινοί να μπαίνουν «σφήνα». Όταν όμως ο ριζοσπαστικός εθνικισμός των Αράβων ηγετών άρχισε να διαφαίνεται ότι αποτελεί εμπόδιο στα αμερικανικά συμφέροντα, οι ένοικοι του Λευκού Οίκου αναγνωρίζοντας το Ισραήλ ως την μοναδική «δυτική δημοκρατία στην περιοχή» , εγκαινίασαν μια «ειδική σχέση» με αυτό προσδοκώντας μάλιστα την ισχυροποίησή του καθιστώντας το «στρατηγικό απόκτημα»³⁶ Από το σημείο αυτό και μετά σε όλους του πολέμους που διεξήγαγαν οι Ισραηλινοί , είχαν την πολιτική και στρατιωτική συμπαράσταση των Αμερικανών ιδίως δε στους δύο κρισιμότερους: τον Πόλεμο των Εξι ημερών (1967) ο οποίος έμελλε να αλλάξει καταλυτικά το status quo της περιοχής μέχρι σήμερα και να αναδείξει το **Παλαιστινιακό ζήτημα**, αλλά και τον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ (1973). Ακόμα και στον πρόσφατο πόλεμο στον Λίβανο με σκοπό να πληγεί η εξτρεμιστική Χαμάς που ευθυνόταν για διάφορα χτυπήματα στο ισραηλινό έδαφος αλλά και στην κλιμάκωση της βίας των Παλαιστινίων (2006) η διακυβέρνηση George Walker Bush, αν και δεν προσέφερε την ευθεία στρατιωτική υποστήριξη όπως στην περίπτωση των Πολέμων των Εξι Ημερών και του Γιομ Κιπούρ, εν τούτοις παρείχε σχεδόν απόλυτη κάλυψη στην μονομερή ενέργεια του Ισραήλ.

Παράλληλα με την συμμαχία με το εβραϊκό κράτος, οι Η.Π.Α σε μια προσπάθεια να προβάλλουν διεθνώς την συνεισφορά τους στην ειρήνευση της περιοχής και με δεδομένο το ενδιαφέρον τους για την προώθηση των συμφερόντων τους είναι σταθεροί υποστηρικτές της ειρηνευτικής διαδικασίας της Μέσης

---

³⁶ Noam Chomsky, Μοιραίο Τρίγωνο- Οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και οι Παλαιστίνιοι (μετ. Δάφνη Βουβάλη), σελ. 53, Αθήνα, Εκδόσεις Α.Α Λιβάνη, 2002

Ανατολής. Αυτή η στρατηγική ξεκίνησε ήδη από την δεκαετία του 1970 με απώτερο σκοπό την διακοπή των δεσμών Αράβων ηγετών από την ανταγωνίστρια τότε Σοβιετική Ένωση και την πρόσδεσή τους στο αμερικανικό άρμα με τα κατάλληλα ανταλλάγματα.³⁷ Με αφετηρία την Συμφωνία του Camp David και την επανέναρξη των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των πρώην αντιπάλων Ισραήλ και Αιγύπτου επί προεδρίας Jimmy Carter στην συνέχεια είχαμε την υπογραφή της συμφωνίας του Όσλο με τον Πρόεδρο Bill Clinton να προτρέπει για την ιστορική χειραψία μεταξύ του ισραηλινού πρωθυπουργού Rabin και του παλαιστίνιου ηγέτη Arafat και φθάσαμε στο 2003 και την Σύνοδο της Άκαμπα. Η διακυβέρνηση George Walker Bush έχοντας μόλις ολοκληρώσει νικηφόρα τον Πόλεμο στο Ιράκ, εφαρμόζοντας την “hard policy” που δημιούργησε πολλές αντιδράσεις στον Μουσουλμανικό κόσμο, δεν μπορούσε παρά να μείνει την παράδοση των προκατόχων της στην προσπάθεια ειρήνευσης στην Μέση Ανατολή, επιδεικνύοντας μια εξισορροπητική στάση. Η Σύνοδος της Άκαμπα αν και σε επίπεδο εικόνας ξεχώρισε για την νέα χειραψία μεταξύ του σκληροπυρηνικού πρωθυπουργού του Ισραήλ, Αριέλ Σαρόν με τον Παλαιστίνιο ηγέτη Μαχμούντ Αμπάς, έμεινε ως ξεχωριστή γιατί εισήγαγε στην Διεθνή Διπλωματία τον *Οδικό Χάρτη*, το πρότυπο σχέδιο των Η.Π.Α, της Ρωσίας, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ειρήνευση στην Μέση Ανατολή με την ύπαρξη δύο ξεχωριστών κρατών ενός εβραϊκού και ενός παλαιστινιακού. Ο *Οδικός Χάρτης* μπορεί να μην ευδοκίμησε ήδη από την πρώτη φάση του λόγω της ανόδου των εξτρεμιστών της Χαμάς στα Παλαιστινιακά εδάφη και λόγω των ελιγμών του Τελ Αβίβ³⁸, όμως θα λέγαμε ότι ως πρόταση αποτελεί κυριολεκτικά τον «οδικό χάρτη» πάνω στον οποίο βασίζεται η Αμερικανική πολιτική μέχρι σήμερα. Εν τούτοις την αυξανόμενη πίεση που ασκεί η διακυβέρνηση Barack Obama προς το Ισραήλ και ιδιαίτερα την εγκατάλειψη των σχεδιασμών για εποικισμό της Δυτικής Όχθης, τόσο η κυβέρνηση Νετανιάχου όσο και η εβραϊκή κοινή γνώμη την εκλαμβάνει ως υπερβολική πίεση για παραχωρήσεις, κάνοντας την εικόνα της διακυβέρνησης λιγότερο δημοφιλή.³⁹ Θα λέγαμε λοιπόν σχηματικά ότι αν υπάρχει μια χώρα στον κόσμο, στην οποία η εικόνα της Αμερικανικής Εξωτερικής παρά την εγκατάλειψη της θεωρίας της “hard policy” επιδεινώθηκε επί διακυβέρνησης Barack Obama, αυτή η χώρα είναι αναμφίβολα το Ισραήλ.

Αντίθετα, σε όλο τον **Αραβικό Κόσμο** από τις χώρες του Μαγκρέμπ μέχρι και το Ιράκ, η μεταστροφή της Αμερικανικής πολιτικής μετά την υιοθέτηση της “smart

---

³⁷ Kissinger H., *Diplomacy*, σελ. 738, New York, Simon & Schuster, 1994

³⁸ Το πλήρες κείμενο του «Οδικού Χάρτη» από την ιστοσελίδα του Ο.Η.Ε
: <http://www.un.org/News/dh/mideast/roadmap122002.pdf>

³⁹ Άρθρο του καθηγητή Josef Olmert στην ηλεκτρονική έκδοση της Huffington Post :
http://www.huffingtonpost.com/dr-josef-olmert/post_4522_b_2924544.html

policy” το 2009, αντιμετωπίστηκε θετικά αυξάνοντας την δημοφιλία του Barack Obama. Η «Αραβική Άνοιξη» με αιτήματα τον εκδημοκρατισμό και την κοινωνική δικαιοσύνη, που ξεκίνησε το 2011 και στην περίπτωση της Συρίας συνεχίζεται μέχρι σήμερα, έφερε μια σειρά από πολιτικές αλλαγές σε χώρες όπως η Τυνησία, η Αίγυπτος, η Λιβύη και ως ένα βαθμό η Υεμένη. Απολυταρχικά καθεστώτα όπως αυτό του Μπεν Άλι στην Τυνησία και του Χόσι Μουμπάρακ στην Αίγυπτο ανατράπηκαν μετά από λαϊκές επαναστάσεις, βάζοντας έτσι τα θεμέλια παρά τις δυσκολίες (και ειδικά στην περίπτωση της Αιγύπτου αιματηρές) και τον χρόνο που απαιτείται για ένα νέο πολιτικό σύστημα που θα σέβεται την Δημοκρατία, μια αρχή που παραδοσιακά υποστήριζαν οι Η.Π.Α. Η διακυβέρνηση Obama υποστήριξε το αίτημα για εκδημοκρατισμό στέλνοντας το μήνυμα ότι είχε έρθει ο καιρός για μια πολιτική αλλαγή στον Αραβικό Κόσμο. Με αυτό τον τρόπο πέτυχε ,μετά τις πληγές που άφησε η διακυβέρνηση Μπους σε αυτήν την γεωγραφική περιοχή, να αποκτήσει και πάλι θετική εικόνα για πρώτη φορά μετά από τον Πόλεμο του Σουέζ το 1956. Ήδη από τον Ιούνιο του 2009, ο Αμερικανός Πρόεδρος είχε επισκεφθεί το Κάιρο διακηρύσσοντας την επιθυμία της Ουάσινγκτον για μια «νέα αρχή» στις σχέσεις με τον Μουσουλμανικό Κόσμο, καλώντας μάλιστα ευθύς αμέσως τους Μουσουλμάνους να μην θεωρούν την «Αμερική ως εχθρό» τους. Αν και διάφοροι επικριτές του, όπως η πρώην επικεφαλής του State Department Condoleezza Rice, τον κατηγορήσαν για το γεγονός ότι επέλεξε την Αίγυπτο (σ.σ ενάμιση χρόνο πριν την ανατροπή Μουμπάρακ) με τις χαμηλές επιδόσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό της Δημοκρατίας, η προεδρική υπόσχεση ότι «οι Η.Π.Α εφεξής δεν θα υπαγορεύουν αλλά θα ακούνε με σεβασμό όλες τις πλευρές», θεωρήθηκε από άλλους ως προοικονομία της ανάγκης για πολιτική αλλαγή και μιας άλλης προσέγγισης στα ζητήματα της περιοχής.⁴⁰ Παρ’ όλα αυτά η διαδικασία αυτή είναι πολύπλοκη αλλά και συνεχιζόμενη : η ανατροπή του νέου Προέδρου Μόρσι στην Αίγυπτο το καλοκαίρι του 2013 καθώς και ο ισχυρός πολιτικός παράγοντας των «Αδελφών Μουσουλμάνων» που δραστηριοποιούνται και σε άλλες χώρες, είναι μόνο δύο πτυχές που υπογραμμίζουν την δυσκολία επίτευξης σταθερότητας στην περιοχή.

Σε ότι αφορά **Συρία**, όπου η διαδικασία της «Αραβικής Άνοιξης» είναι ακόμα σε εξέλιξη και δυστυχώς με ένα τεράστιο κόστος σε ανθρώπινες ζωές, βρίσκουμε άλλο ένα εμφανές παράδειγμα μετατόπισης της Ουάσινγκτον από την πρακτική των μονομερών ενεργειών (unilateralism) που ακολούθησε η διακυβέρνηση George Walker Bush. Το συριακό καθεστώς ευρισκόμενο «πέρα από τον Άξονα του Κακού» , αντιμετωπίζεται συχνά ως κράτος παρίας από την Διεθνή Κοινότητα ,καθώς παρείχε υποστήριξη σε τρομοκράτες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν

⁴⁰ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του CNN, με τίτλο “Americans are not your enemy” Obama tells Muslims. <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/27/obama.arabia/index.html>

μια «ασύμμετρη απειλή» ενώ παράλληλα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας προηγούμενης δεκαετίας είχε κατηγορηθεί για την διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής. Για τους νεοσυντηρητικούς της προηγούμενης διακυβέρνησης ο συνεχιζόμενος Εμφύλιος Πόλεμος μεταξύ του καθεστώτος Ασσαντ και των αντιπάλων του , θα αποτελούσε ίσως και με περισσότερα επιχειρήματα από ότι στην περίπτωση του γειτονικού Ιράκ το 2003, μια ευκαιρία για να αναλάβουν στρατιωτική δράση ακόμα και μονομερώς. Ο Πρόεδρος Obama αντιλαμβανόμενος την περιπλοκότητα του ζητήματος καθώς ο Σύρος ηγέτης είναι στενός σύμμαχος της Ρωσίας και έχοντας ήδη προωθήσει την στρατιωτική αποδέσμευση των ΗΠΑ από το Αφγανιστάν και το Ιράκ όχι μόνο απέρριψε κάθε ιδέα ανάληψης μονομερούς δράσης αλλά ήταν αντίθετος ακόμα και στην εξεύρεση μια πολυμερούς φόρμουλας όπως έγινε με την περίπτωση της επέμβασης στην Λιβύη. Αντίθετα όπως αναφέραμε και νωρίτερα επέλεξε να θέσει ως «κόκκινη γραμμή» το ζήτημα της χρήσης χημικών όπλων, το οποίο όταν ξεπεράστηκε χρειάστηκε να λυθεί , μέχρι την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές τουλάχιστον, με την παρέμβαση της Μόσχας.

Το **Ιράκ** και ο πόλεμος που ανέτρεψε τον Σαντάμ Χουσεϊν το 2003 απασχόλησε την παρούσα εργασία σε αρκετές περιπτώσεις έως τώρα. Η αμερικανική στρατιωτική παρουσία κόστισε την Ουασινγκτον πολλές ανθρώπινες απώλειες και έναν πακτωλό χρημάτων για τους φορολογούμενους. Παράλληλα η θρησκευτική βία μεταξύ αντίπαλων ομάδων Σουνιτών και Σιϊτών με τους δεύτερους να έχουν μεγάλη επιρροή από το γειτονικό σιϊτικό Ιραν και οι διάφορες τρομοκρατικές επιθέσεις άφησε έχουν αφήσει στην χώρα εκτός από έναν βαρύ φόρο αίματος , πολύ δρόμο για την επίτευξη της σταθερότητας παρά τα μικρά βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια. Αναμφισβήτητα οι πρώτες ελεύθερες εκλογές μετά από χρόνια κυριαρχίας του κόμματος Μπάαθ του Σαντάμ Χουσεϊν, αποτελούν ένα σημείο καμπής στον εκδημοκρατισμό της περιοχής, ωστόσο η εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών στην χώρα θα αργήσει σημαντικά ακόμα. Η μεγαλύτερη αυτονομία που απολαμβάνουν οι Κούρδοι του Ερμπίλ, στα βόρεια της χώρας, αφήνουν ανοικτούς λογαριασμούς στο μέλλον για την διευθέτηση του κουρδικού ζητήματος, ενός ζητήματος που απασχολεί την Τουρκία και είναι κομβικό και για την έκβαση του πολέμου στην Συρία. Λαμβάνοντας όλα αυτά υπόψη, ο Πρόεδρος Obama και συνεπής με την προεκλογική του δέσμευση προώθησε μέχρι το 2011 την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από την χώρα έχοντας φροντίσει να εξασφαλίσει τα συμφέροντα και τις εγγυήσεις που απαιτούνταν. Μόνο σίγουρο παραμένει ότι η σημασία του Ιράκ παραμένει τεράστια για την Ουάσινγκτον: εκτός από την πρόσβαση που έχει αποκτήσει μέσω διαφόρων συμβολαίων σε πετρελαϊκούς πόρους έχει πετύχει να κτίσει ένα νέο και φιλικό προς τα συμφέροντα της κράτος, το οποίο ευρισκόμενο μεταξύ Συρίας και Ιράν,

λειτουργεί ως προκεχωρημένο φυλάκιο της που δύναται να ελέγξει τους δύο «προβληματικούς» αυτούς γείτονες.⁴¹

Όπως και στην περίπτωση της Συρίας, έτσι και αυτή του **Ιράν** συγκεντρώνει όλα εκείνα τα επιχειρήματα συν ένα ακόμα : αυτό της πυρηνικής απειλής προς το κράτος του Ισραήλ, που θα υιοθετούσαν οι θιασώτες της «σκληρής πολιτικής» (“hard line”) για την ανάληψη μονομερούς ενεργείας. Πράγματι σε όλη την διάρκεια της διακυβέρνησης George Walker Bush, οι σχέσεις Ουάσινγκτον-Τεχεράνης παρέμειναν τεταμένες με αποκορύφωμα την δεύτερη τετραετία του Ρεπουμπλικάνου Πρόεδρου που συνέπεσε χρονικά με την αντίστοιχη θητεία του Ιρανού ομολόγου του Αχμαντινετζάντ. Τα στοιχεία που ανακοίνωσαν ότι διέθεταν τόσο οι αμερικανικές όσο και οι Ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες για την χρήση απεμπλουτισμένου ουρανίου στο πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης, έφεραν την προοπτική μιας στρατιωτικής επέμβασης ακόμα πιο κοντά.⁴² Όμως και η πρώτη τετραετία του Προέδρου Obama δεν σήμανε σε καμία περίπτωση της βελτίωση των προβληματικών διμερών σχέσεων. Ο νέος ένοικος του Λευκού Οίκου με αφορμή τις αιματηρές διαμαρτυρίες μετά τις προεδρικές εκλογές του 2009 που ανέδειξαν εκ νέου νικητή τον Αχμαντινετζάντ, δεν έχασε την ευκαιρία να επικρίνει ανοικτά το καθεστώς της Τεχεράνης για έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην Δημοκρατία ενώ έναν χρόνο αργότερα, υπέγραψε τον περίφημο νόμο του Κογκρέσου Comprehensive Iran Sanctions, Accountability, and Divestment Act of 2010, που επέβαλλε μια σειρά νέων κυρώσεων στην χώρα.⁴³ Σε μία περίτεχνη εφαρμογή της θεωρίας του “smart policy” μέσα από διπλωματικά και οικονομικά εργαλεία, η διακυβέρνηση Obama πέτυχε να πείσει τους Ευρωπαίους εταίρους να αναλάβουν ανάλογη δράση. Δεδομένης της εντονότερης στενής σχέσης που έχει η Τεχεράνη με χώρες της Ευρώπης, με αιχμή του δόρατος τις εξαγωγές φθηνού πετρελαίου και μάλιστα με πίστωση, το εμπάργκο στο ιρανικό πετρέλαιο που επέβαλλε η Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιανουάριο του 2012, ήρθε αναμφισβήτητα ως πλήγμα για την ιρανική οικονομία και το εγχώριο πολιτικό σύστημα. Παρά το γεγονός ότι οι εισαγωγές πετρελαίου από το Ιράν σε χαμηλή τιμή και με δυνατότητα πίστωσης ήταν ζωτικής σημασίας για τις χειμαζόμενες από την κρίση χρέους

---

⁴¹ Kamrava, Nehran, *The Modern Middle East*, σελ. 206-207, Los Angeles, University of California Press, 2005.

⁴² Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Washington Post με τίτλο : Strong Leads and Dead Ends in Nuclear Case Against Iran <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/07/AR2006020702126.html>

⁴³ Άρθρο από την ιστοσελίδα του Πρακτορείου Reuters με τίτλο : US Congress OKs sanctions on Iran's energy, banks <http://www.reuters.com/article/2010/06/24/nuclear-iran-congress-idUSN2414825120100624>

ευρωπαϊκές οικονομίες που βρέθηκαν εν πολλοίς απροετοίμαστες για την επόμενη μέρα και διάφορους διπλωματικούς κύκλους να σπεύδουν να καθυστερήσουν την κοινή γνώμη⁴⁴, εν τούτοις η συμπόρευση Η.Π.Α και Ε.Ε αποτελεί μια σημαντική επιτυχία για την πρώτη. Τα πράγματα άλλαξαν για την Ιρανική πλευρά μόλις το 2013 μετά την άνοδο στην εξουσία του πιο μετριοπαθούς κληρικού, Hassan Rouhani. Μετά από μια τηλεφωνική επικοινωνία του νέου Ιρανού Προέδρου με τον Barack Obama τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς κατά την επίσκεψη του πρώτου στη Νέα Υόρκη για την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε, το κλίμα άρχισε να αλλάζει. Και ως επιστέγασμα αυτής της αλλαγής ήρθε η ενδιάμεση συμφωνία της Γενεύης δύο μήνες μετά, όταν η ομάδα των P+1 (τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας Η.Π.Α, Ρωσία, Κίνα, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία +Γερμανία) συμφώνησε με την Τεχεράνη το πάγωμα του πυρηνικού της προγράμματος για έξι μήνες με αντάλλαγμα την χαλάρωση των κυρώσεων. Πρόκειται για μια ιστορική συμφωνία που αντιπροσωπεύει μάλιστα την πρώτη επίσημη συμφωνία μεταξύ Η.Π.Α και Ιράν από την εποχή της Ισλαμικής Επανάστασης του Αγιατολάχ Χομείνι το 1979, η οποία ωστόσο προκάλεσε περισσότερη δυσφορία και απομόνωση στην Ισραηλινή πλευρά καθώς θεωρεί ότι η απειλή εξακολουθεί να υφίσταται.⁴⁵ Η πρώτη αυτή ενδιάμεση συμφωνία που χαιρετίστηκε θετικά σχεδόν παγκοσμίως μαζί με την εκτέλεση του ηγέτη της Αλ Κάιντα, Οσάμα μπιν Λάντεν από Αμερικανούς στρατιώτες στο Πακιστάν τον Μάιο του 2011, υπήρξαν δυο κορυφαία γεγονότα για την Αμερικανική κοινή γνώμη, τα οποία στέρησαν σημαντική επιχειρηματολογία από τους επικριτές του Obama και θιασώτες της θεωρίας "hard policy". Με επίκεντρο την Ενδιάμεση Συμφωνία, θα παρατηρούσαμε επιπλέον ότι σε επίπεδο αμερικανικής πολιτικής επικοινωνίας, μια Δημοκρατική Διακυβέρνηση πιστή στην θεωρία της "smart policy" κερδίζει την μάχη και «παίρνει την ρεβάνς» από μια τυπική "hard policy"-Ρεπουμπλικανική Διακυβέρνηση, όπως ήταν εκείνη του Ronald Reagan. Το 1981 αμέσως μετά την ορκωμοσία του Προέδρου Reagan, το ιρανικό καθεστώς απελευθέρωσε τους Αμερικανούς υπηκόους που κρατούνταν όμηροι στην Αμερικανική Πρεσβεία της Τεχεράνης για 444 μέρες από το ξέσπασμα της Ισλαμικής Επανάστασης. Η «κρίση ομηρείας» (hostage crisis) χρεώθηκε ως λανθασμένος χειρισμός στον ("dovish") Δημοκρατικό Πρόεδρο Jimmy Carter, ο οποίος ηττήθηκε

---

⁴⁴ Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα EnergyPress.gr με τίτλο : Συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για το εμπόργκο στο Ιράν - Πιθανή εξαίρεση της Ελλάδας
<http://www.energypress.gr/news/oil/Synehizontai-oi-diapragmateyseis-gia-to-empargko-sto-Iran-Pithanh-exairesh-ths-Elladas>

⁴⁵ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Washington Post με τίτλο : Iran, world powers reach historic nuclear deal http://www.washingtonpost.com/world/national-security/kerry-in-geneva-raising-hopes-for-historic-nuclear-deal-with-iran/2013/11/23/53e7bfe6-5430-11e3-9fe0-fd2ca728e67c_story.html

στις εκλογές του 1980 κυρίως εξαιτίας της κρίσης αυτής ,ενώ δεν έλειψαν και εκείνοι πίστωσαν την επιτυχία της απελευθέρωσης στον Ronald Reagan.

Στρέφοντας την προσοχή μας ανατολικότερα και συγκεκριμένα στην ευρύτερη περιοχή της Ινδικής Χερσονήσου, θα διαπιστώσουμε δυο βασικές συνισταμένες που διαμόρφωσαν τις εξελίξεις από το 2001 μέχρι σήμερα. Από την μία πλευρά η **Ινδία** με τους σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης που την κατέταξαν στις παγκόσμιες αναδύμενες οικονομίες, γνωστές και ως BRICS, μια ανάπτυξη όμως που δεν σημαδεύτηκε με ανάλογη ισχυροποίηση της χώρας στην διεθνή διπλωματική κονίστρα. Και από την άλλη το αντίπαλο **Πακιστάν** , το οποίο αν και κατά την διάρκεια του καθεστώτος Μουσάραφ διευκόλυνε σημαντικά τις επιδιώξεις και τα σχέδια της Ουάσινγκτον τόσο στον Πόλεμο στο Αφγανιστάν όσο και στην ευρύτερη περιοχή, σήμερα προσπαθεί μετά από μια σειρά εσωτερικών αναταραχών να σταθεροποιηθεί και να εξομαλύνει τις σχέσεις του με την Ινδία. Η Διακυβέρνηση George Walker Bush βελτίωσε σημαντικά τις διμερείς σχέσεις με το Νέο Δελχί καθώς από τον πρώτο κιάλας χρόνο της θητείας προώθησε την άρση των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί τον Μάιο του 1998 με αφορμή τις δοκιμές πυραύλων από την ινδική πλευρά. Ο Πρόεδρος Obama αναγνωρίζοντας και εκείνος την μεγάλη σημασία της ευρύτερης περιοχής, τόνισε επίσης από τον πρώτο χρόνο της διακυβέρνησής του ότι στο νέο πλαίσιο της Αμερικανικής πολιτικής για την Νότια Ασία η ταυτόχρονη σταθεροποίηση του Αφγανιστάν και του Πακιστάν στην μετά Μουσάραφ εποχή αποτελούσαν καίρια στοιχεία του πλαισίου αυτού. Ο συνεχιζόμενος ανταγωνισμός για την διαφιλονικούμενη μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν επαρχίας του Κασμίρ εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση για την διακυβέρνηση Obama, ενώ χαρακτηριστικό του αυξημένου ενδιαφέροντος που θα έχει η περιοχή αυτή στο μέλλον είναι το γεγονός ότι με την Ινδία μοιράζονται χερσαία σύνορα δυο κράτη (Πακιστάν και Μπαγκλαντές) και θαλάσσια άλλο ένα (Ινδονησία) , από τα ένδεκα συνολικά που απαρτίζουν την λίστα των Next 11 («τα επόμενα 11»), τα οποία σύμφωνα με ορισμένους οικονομολόγους αναμένεται μέσα στα επόμενα χρόνια μαζί με τα 4 κράτη των BRICS να αποτελούν τις παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις.⁴⁶

Αντίθετα με τις σχέσεις της Ουάσινγκτον με τις χώρες της ευρύτερης περιοχής της Ινδικής Χερσονήσου και των χωρών της πρώην Ινδοκίνας όπου κυρίως εξαιτίας του Πολέμου στο Βιετνάμ, αυτές θεωρούνταν προβληματικές, στην περίπτωση των επαφών με την **Κίνα**, υπήρχε μια σαφώς θετικότερη παράδοση που

---

⁴⁶ ["The N-11: More Than an Acronym"](http://www.chicagobooth.edu/alumni/clubs/pakistan/docs/next11dream-march%20%2707-goldmansachs.pdf) – Goldman Sachs study of N-11 nations, Global Economics Paper No: 153, March 28, 2007.
<http://www.chicagobooth.edu/alumni/clubs/pakistan/docs/next11dream-march%20%2707-goldmansachs.pdf>

είχε ξεκινήσει στις αρχές της δεκαετίας του 1970 μετά την Σινό-Σοβιετική διαμάχη και την προσέγγιση που ενθάρρυνε και προώθησε η Διακυβέρνηση Richard Nixon. Μετά τον θάνατο του Μάο Τσε Τουνγκ και την ανάληψη της ηγεσίας της πολυπληθέστερης χώρας στον πλανήτη από τον Ντε Χσιαο Πινγκ, προωθήθηκε η «Κινεζική Οικονομική Μεταρρύθμιση» ή αλλιώς ο «Σοσιαλισμός με Κινεζικά χαρακτηριστικά», βάζοντας έτσι τα πρώτα θεμέλια για την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, μιας ανάπτυξης που τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει φρενήρεις ρυθμούς, προκαλώντας πολλές συζητήσεις και επιστημονικές αναλύσεις για το momentum εκείνο που η χώρα θα ξεπεράσει σε οικονομική και πολιτική ισχύ τις Ηνωμένες Πολιτείες. Χωρίς ιδιαίτερες πρωτοβουλίες, η διακυβέρνηση George Walker Bush συνέχισε να εμβαθύνει τις σχέσεις με το Πεκίνο, εκφράζοντας σποραδικά τις ανησυχίες της για ζητήματα όπως τα δικαιώματα των πολιτών του Θιβέτ, οι παραδοσιακά προβληματικές σχέσεις με την Ιαπωνία ή το ζήτημα της κινεζικής υποστήριξης προς το καθεστώς της Βόρειας Κορέας το οποίο ήταν στενός σύμμαχος των Κινέζων, την στιγμή που για τους νεοσυντηρητικούς της διακυβέρνησης Bush άνηκε στον «Άξονα του Κακού» και παράλληλα προκαλούσε παγκόσμια ανησυχία εξαιτίας των πυρηνικών του όπλων. Αντίθετα ο ολοένα και σημαντικότερος ρόλος της Κίνας στην Παγκόσμια Οικονομία εκτιμήθηκε άμεσα από την Διακυβέρνηση Obama μέσα στα πλαίσια της “smart policy” που υιοθέτησε και ως εκ τούτου η Υπουργός Εξωτερικών Hillary Clinton ξεκίνησε την πρώτη περιοδεία της από την Άπω Ανατολή και την Κίνα. Κρίσιμο σημείο στις διμερείς σχέσεις επί Προεδρίας Obama, ήταν η ανακοίνωση από τους δύο ηγέτες της σύστασης σε ανώτατο επίπεδο του «Στρατηγικού και Οικονομικού Διαλόγου Ηνωμένων Πολιτειών –Κίνας» U.S.–China Strategic and Economic Dialogue ενός διαύλου επικοινωνίας για μια σειρά από διμερή ζητήματα πολιτικού και οικονομικού ενδιαφέροντος στον οποίο η αμερικανική πλευρά έδωσε ιδιαίτερη σημασία αναγνωρίζοντας παράλληλα την Οικονομική Διπλωματία εκτός από κυρίαρχο εργαλείο της “smart policy” και ειδικότερο για την σταθερότητα των Σινό-Αμερικανικών σχέσεων, διμερών σχέσεων που σύμφωνα με τον Αμερικανό Πρόεδρο θα διαμόρφωναν τον 21^ο αιώνα.⁴⁷ Σε ένα ρεαλιστικότερο πλαίσιο εξάλλου, οι όποιοι ανταγωνισμοί σε μια κρίσιμη για την Παγκόσμια Οικονομία περίοδο θα πρέπει να ειδωθούν με μια διαφορετική λογική από ότι μπορεί να επιτάσσουν παλαιότερες πρακτικές. Για τον διπλωμάτη άλλωστε είναι καθήκον η συνεχής εκτίμηση της σχέσης μεταξύ οικονομίας και εμπορικής πολιτικής με το πλέγμα των διεθνών σχέσεων της χώρας του. Και όταν αυτή η σχέση τείνει να γίνει

---

⁴⁷ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Daily Telegraph με τίτλο : Barack Obama: US and China will shape 21st century
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/5919905/Barack-Obama-US-and-China-will-shape-21st-century.html>

αντικρουόμενη ένας διπλωμάτης οφείλει να συμβιβάσει τα διαφορετικά συμφέροντα, ⁴⁸ μια εξισορροπητική προσπάθεια του Barack Obama που κάθε άλλο παρά εύκολη θα αποδειχτεί ότι είναι. Διότι εκτός από τις επικρίσεις σε ότι αφορά το πολιτικό επίπεδο, υπάρχουν και διάφοροι οικονομολόγοι όπως ο Paul Krugman αλλά και αρκετοί οικονομικοί παράγοντες στο εσωτερικό των Η.Π.Α , που καλούν τον Λευκό Οίκο να πιέσει το Πεκίνο για αναθεώρηση της συναλλαγματικής πολιτικής που ακολουθεί και με δεδομένο το υψηλό ποσοστό αμερικανικών ομολόγων που κατέχει η χώρα. Μια ανατίμηση του κινεζικού νομίσματος θα ωθούσε την ζήτηση στις εξαγωγές των άλλων χωρών της Δύσης, θα περιόριζε το εμπορικό έλλειμμα των Η.Π.Α και θα περιόριζε την ανεργία. ⁴⁹

Το πλαίσιο των διμερών σχέσεων Ουάσινγκτον-Πεκίνου είναι ίσως το δυσκολότερο που καλείται να διαχειριστεί η παρούσα διακυβέρνηση αλλά και οι μελλοντικές αφού οι σχέσεις αυτές στηρίζονται σε δυο πυλώνες (πολιτικό και οικονομικό) τόσο ασταθείς και εύθραυστους ωστόσο, που οποιαδήποτε αστοχία μπορεί να έχει τεράστιες συνέπειες. Ο πολιτικός πυλώνας των σχέσεων κλονίζεται εξαιτίας της Βόρειας Κορέας, το καθεστώς της οποίας αν και σύμμαχος των Κινέζων, κατά τους Δυτικούς πλέει σε «αχαρτογράφητα ύδατα» χωρίς να μπορεί να υπάρξει ασφαλής εκτίμηση για το τι σχεδιάζει, κλονίζεται όμως και από τις ταραγμένες sino-ιαπωνικές σχέσεις που πρόσφατα γνώρισαν κλιμάκωση με αφορμή τα διαφιλονικούμενα νησιά Σενκακου στην Θάλασσα της Κίνας. Η Ιαπωνία στενή σύμμαχος των Η.Π.Α , με μια ισχυρή οικονομία η οποία όμως δοκιμάστηκε ιδιαίτερα μετά την δεκαετία του 1990 προσβλέπει σταθερά στον αμερικανικό παράγοντα για να διατηρήσει την παρούσα ισορροπία δυνάμεων. Παρ' όλα αυτά ο οικονομικός πυλώνας των διμερών σχέσεων είναι ακόμα πιο εύθραυστος και τούτο διότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, επηρεασμένες ακόμα από την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και με μεγάλο δημόσιο χρέος επιδιώκουν από την Κίνα μια άλλη συναλλαγματική πολιτική που θα δώσει ώθηση και μια νέα αυτοπεποίθηση στην οικονομία της. Είναι όμως από τις φορές εκείνες που οι ΗΠΑ δεν μπορούν να επιβάλλουν την επιδίωξη τους αυτή, καθώς μεγάλο μέρος του χρέους τους ελέγχεται από τους Κινέζους, ενώ σε καμία περίπτωση δεν θα επιθυμούσαν να επιδεινώσουν και άλλο το εμπορικό τους έλλειμμα. Από την άλλη πλευρά όμως και η Κίνα δεν θα επιθυμούσε μια διαφορετική ή περιορισμένη οικονομική σχέση με τους Αμερικάνους και την Δύση, γιατί αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει στο εσωτερικό της μεγάλη ύφεση και αύξηση της ανεργίας. Συνεπώς οι σχέσεις με την Ιαπωνία και η κρίση στην Κορεατική χερσόνησο θα πρέπει να αντιμετωπίζονται και

---

⁴⁸ Barston. R.P., *Modern Diplomacy* (2nd edition) , σελ. 165, Essex, Pearson Education Ltd, 1998

⁴⁹ Levy Philip I., *The United States and China: Macroeconomic Imbalances and Economic Diplomacy*, σελ. 17, Washington D.C, American Enterprise Institute for Public Policy Research edition, 2011

από τις δυο πλευρές με σύνεση και ορθολογισμό. Είναι και αυτή λοιπόν μια από τις περιπτώσεις όπου ανατρέχοντας στον Θουκυδίδη αντλούμε χρήσιμα διδάγματα. Με αφορμή το παράδειγμα του ηγέτη των Συρακουσών Ερμοκράτη, ο οποίος υποστήριζε ότι : «Ο πόλεμος ξεσπάει όταν άλλοι θεωρούν ότι το κέρδος είναι μεγαλύτερο από τις συμφορές και όταν άλλοι είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους του παρά να υποστούν μια άμεση ζημιά», βρίσκει κανείς μια ρεαλιστική προσέγγιση της σχέσης κόστους –οφέλους (cost benefit analysis) , καθώς τα κράτη παραμένουν πάντα «ευαίσθητα στο κόστος» και ως εκ τούτου πρέπει να υπολογίζουν τα ζητήματα ασφαλείας με σύνεση.⁵⁰

---

⁵⁰ Αθανάσιος Πλατιάς, Οπ.π

B.6 Συνοπτική Επισκόπηση της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στο Νότιο Ημισφαίριο (Λατινική Αμερική-Υποσαχάρια Αφρική και Ωκεανία) και στο Ζήτημα της Κλιματικής Αλλαγής.

Η **Λατινική Αμερική** υπήρξε σταθερά από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα , η γεωγραφική περιοχή εκείνη, την οποία η Ουάσινγκτον θεωρούσε ως τον πιο άμεσο για εκείνην «ζωτικό χώρο». Μάλιστα το έντονο αμερικανικό ενδιαφέρον και η ανάγκη προστασίας των συμφερόντων στην περιοχή από την απειλή της κομμουνιστικής επιρροής είχε εκφραστεί από τον γνωστό μας αμερικάνο διπλωμάτη George Kennan. Σε μια επιστολή του προς το State Department , ανάλογη με το μακρύ «τηλεγράφημα», ο Kennan καλούσε ήδη από το 1950 για την «πάση θυσία» διατήρηση της αμερικανικής επιρροής στην Λατινική Αμερική και την ανάσχεση της αντίστοιχης κομμουνιστικής ακόμα και αν αυτές οι πολιτικές θα έπρεπε να επιβληθούν από «καθεστώτα που δεν συνάδουν με την αμερικανική δημοκρατική διαδικασία»⁵¹ Μια σειρά από στρατιωτικά καθεστώτα που επιβλήθηκαν στις περισσότερες χώρες της περιοχής αποδεικνύουν ότι η αντίληψη του Kennan, σύντομα έγινε κυρίαρχη αντίληψη της αμερικανικής πολιτικής. Η δικτατορία που επιβλήθηκε στην Βραζιλία με έντονα στοιχεία αντικομμουνισμού , προώθησε την πολιτική της «εθνικής ασφάλειας» που ουσιαστικά ενίσχυσε την ιδεολογική συγγένεια με τις Η.Π.Α. Νοτιότερα, η στρατιωτική δικτατορία της Αργεντινής (1976-1983) αναπτύσσοντας μια στρατιωτική τεχνολογία αιχμής συγκρούστηκε με την Μεγάλη Βρετανία στον πόλεμο των Νησιών Φώκλαντ (Μαλβίνες για τους Αργεντινούς) στον οποίον ηττήθηκε και την επόμενη χρονιά αναγκάστηκε να παραχωρήσει την εξουσία. Μέχρι το 1989 τα περισσότερα δικτατορικά καθεστώτα υποκύπτοντας στις αμερικανικές πιέσεις είχαν καταρρεύσει και από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Λατινική Αμερική αλλάζει σελίδα με πρώτη ένδειξη της νέας εποχής την δημιουργία της Κοινής Αγοράς του Νότου (MERCOSUR) με την συμμετοχή αρχικά της Βραζιλίας, της Αργεντινής, της Ουρουγουάης και της Παραγουάης.⁵² Η ίδια περίοδος αποτελεί και την απαρχή μιας ταραγμένης σχέσης της Ουάσινγκτον με τις χώρες της περιοχής που σε μεγάλο βαθμό δεν έχει αποκατασταθεί μέχρι σήμερα. Έχοντας υιοθετήσει σταθερά την θεωρία του “hard policy”, οι ΗΠΑ πετυχαίνουν το 1991 να πείσουν την Αργεντινή αφού πρώτα έχουν πείσει την Βραζιλία το 1984, να ακυρώσει το πρόγραμμα

---

⁵¹ Best Antony, Hanhimaki Jussi, Maiolo J. , Schulze Kirsten, International History of the Twentieth Century, σελ. 366, New York, Routledge, 2004

⁵² Pascal Boniface (επιμ.), Άτλας Διεθνών Σχέσεων (μετ. Ερικα Καλαντζή) σελ. 132-133, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2001

βαλλιστικών πυραύλων Condor II ⁵³, γεγονός που σηματοδοτεί ίσως μια από τις τελευταίες επιτυχίες των Αμερικανών να επιβάλλουν τις επιδιώξεις τους σε περιφερειακό επίπεδο.

Η διακυβέρνηση George Walker Bush κλήθηκε να διαχειριστεί μια νέα πολιτική πραγματικότητα στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, καθώς με την Βενεζουέλα πρώτη, ήδη από το 1998, με την Βραζιλία να ακολουθεί το 2002 και τις περισσότερες χώρες να μπαίνουν στο ίδιο ρεύμα, μια σειρά από αριστερόστροφες και προοδευτικές κυβερνήσεις κέρδισαν την εξουσία. Βασικές συνισταμένες των πολιτικών των νέων κυβερνήσεων όσον αφορά τον διεθνή προσανατολισμό τους, ήταν η εμπέδωση της λατινοαμερικανικής συνεργασίας και ο περιορισμός της αμερικάνικης επιρροής. Ωστόσο για την Ουάσινγκτον οι περιπτώσεις αυτές ήταν μεταξύ τους αρκετά διαφορετικές όπως λ.χ τα παραδείγματα της Βραζιλίας και της Βενεζουέλας. Ο νέος Πρόεδρος Λουλα αν και είχε αρκετά διαφορετική αντίληψη στην Εξωτερική Πολιτική από αυτήν του Αμερικανού ομολόγου του, εν τούτοις δεν επιδείνωσε τις σχέσεις με την υπερδύναμη. Αναμφισβήτητα τα προβλήματα δεν έλειψαν σε διάφορα ζητήματα, όπως αυτό της βίζας για τους Αμερικανούς πολίτες, η διακίνηση ναρκωτικών, αλλά και τα ζητήματα περιβάλλοντος.⁵⁴ Επίσης παρά την στενή περιφερειακή συνεργασία με τους ηγέτες της Αργεντινής Κίρχνερ και τον Ουγκο Τσάβες της Βενεζουέλας, την οποία δεν έβλεπε με καλό μάτι η Ουάσινγκτον, η βραζιλιάνικη διακυβέρνηση δεν σταμάτησε να θεωρεί τις σχέσεις με τις Η.Π.Α ως ζωτικής σημασίας για εκείνην. Διαμετρικά αντίθετη είναι η περίπτωση της Βενεζουέλας, όπου με αρκετές αφορμές η αντιπαράθεση άγγιξε τα όρια της εχθρότητας. Αποκορύφωμα των τεταμένων σχέσεων ήταν η απόπειρα πραξικοπήματος εναντίον του εκλεγμένου προέδρου Ουγκο Τσάβες το 2002. Αν και ο ίδιος ο βενεζουελάνος ηγέτης μετά την νίκη του επί των κινηματιών, απέφυγε ευθέως να κατηγορήσει την Ουάσινγκτον ως υποκινήτρια δύναμη του πραξικοπήματος, πολλοί αξιωματούχοι της κυβέρνησης του και διάφορα στοιχεία που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας προέβαλαν τον «αμερικανικό δάκτυλο». Η αμερικανική πλευρά από την άλλη μεριά αν και άσκησε σφοδρή κριτική στον Τσάβες και τον κάλεσε να λάβει το μήνυμα του λαού για ελευθερίες, εμφανίστηκε ως η μόνη χώρα διεθνώς που κάλυπτε πολιτικά τους πραξικοπηματίες⁵⁵ γεγονός

---

⁵³ Bowen Wyn, Dunn David, American Security Policy in the 1990s beyond Containment, σελ. 118, Hants, Dartmouth Publishing, 1996

⁵⁴ Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα Global Post με τίτλο : US-Brazil : Why can't we be friends <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/americas/brazil/130906/us-brazil-obama-dilma-chavez-wto-nsa>

⁵⁵ Jones Bart, The Hugo Chavez Story; from Mud Hut to Perpetual Revolution, σελ. 366-369, London, Vintage Books, 2008

που σε συνδυασμό με την υποστήριξη προς το καθεστώς Μουσάραφ στο Πακιστάν την ίδια περίοδο, έγειρε ερωτήματα για την προσήλωση της διακυβέρνησης Bush στο ιδεώδες της Δημοκρατίας που πρέσβευε διαχρονικά η χώρα. Αν και οι επαφές είχαν γίνει στενότερες ήδη πριν την απόπειρα πραξικοπήματος, το 2002 αρχίζει μια πολυεπίπεδη διμερής συνεργασία με την Κούβα του Φιντέλ Κάστρο, ιδιαίτερα επωφελής για την τελευταία που συνέχιζε να βιώνει τις αρνητικές επιπτώσεις του πολυετούς αμερικανικού εμπάργκο, το οποίο η κυβέρνηση της Βενεζουέλας σε πολλές περιπτώσεις επέκρινε σφοδρά. Σημαντικός παράγοντας στην λατινοαμερικανική συνεργασία ήταν η Αργεντινή του Νέστορος Κίρχνερ, ο οποίος επίσης δεν επιδείνωσε τις διμερείς σχέσεις με τις Η.Π.Α, εν τούτοις προώθησε ποικίλες μορφές συνεργασίες με τους ηγέτες των άλλων χωρών της περιοχής. Παρ'όλα αυτά η Αργεντινή ήταν μια χώρα που ασφυκτιώντας από τα προγράμματα οικονομικής λιτότητας που της είχαν επιβληθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, είχε λάβει το 2002 την δύσκολη απόφαση της χρεωκοπίας, ένα γεγονός με παγκόσμιο αντίκτυπο και πολλαπλές επιπτώσεις στην οικονομική διπλωματία της χώρας με εταίρους όπως η Ουάσινγκτον ή η Μαδρίτη, οι οποίες εκτός από κοινά συμφέροντα στην Λατινική Αμερική μοιράζονταν μέχρι το 2004 και τις ίδιες αντιλήψεις για τον πόλεμο στο Ιράκ ως μέλη της «Συμμαχίας των προθύμων».

Η διακυβέρνηση Obama σε ότι αφορά τον «Κώνο του Νότου» όπως ονομάζεται η περιοχή λόγω γεωγραφικής απεικόνισης, δεν διαφοροποιήθηκε ουσιαστικά από τις πολιτικές της προκατόχου της παρά μόνο σε επίπεδο ρητορικής η οποία έγινε σαφώς ηπιότερη. Με αφορμή το κλείσιμο του στρατοπέδου του Guantanamo Bay, υπήρξαν αναφορές κάποια πρόοδο στις σχέσεις με την Κούβα, κάτι που όμως όπως και η άρση του εμπάργκο δεν έγινε μέχρι σήμερα. Αν και γεωγραφικά ούτε η Κούβα ούτε η Ονδούρα ανήκουν τυπικά στην Λατινική Αμερική αλλά στην Καραϊβική και την Κεντρική Αμερική αντίστοιχα, εξετάζονται μαζί με τις υπόλοιπες χώρες για πρακτικούς λόγους. Η αναφορά στην Ονδούρα ωστόσο γίνεται και χάριν σύγκρισης με την απόπειρα πραξικοπήματος το 2002 στην Βενεζουέλα που αναφέραμε νωρίτερα. Η επικεφαλής του State Department Hillary Clinton, ανέλαβε ενεργό διαμεσολαβητικό ρόλο όταν το 2009 μια άλλη απόπειρα πραξικοπήματος ανέτρεψε τον εκλεγμένο Πρόεδρο της Ονδούρας Zelaya, πετυχαίνοντας την συνεργασία της διεθνούς κοινότητας κάτι που έρχεται σε αντιδιαστολή με ότι περιγράψαμε με την απομόνωση της Ουάσινγκτον επτά χρόνια νωρίτερα⁵⁶ Αξίζει να συμπληρωθεί ότι εκτός από την συνεισφορά της Hillary Clinton, σημαντική διαμεσολαβητική κληρονομιά για λογαριασμό των Η.Π.Α έχει αφήσει

---

⁵⁶ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του Fox News με τίτλο Clinton Calls De Facto Honduran Leader to Demand President's Return <http://www.foxnews.com/politics/2009/07/20/clinton-calls-facto-honduran-leader-demand-presidents-return/>

στην ευρύτερη περιοχή και ο πρώην δημοκρατικός Πρόεδρος Jimmy Carter (Αϊτή 1994, Κούβα 2002, Βενεζουέλα 2004 κ.α)

Το ενδιαφέρον με την **Υποσαχάρια Αφρική**, έγκειται στο γεγονός ότι η περιοχή αυτή συγκεντρώνει περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή του πλανήτη περίπλοκες παραμέτρους της Διεθνούς Διπλωματίας όπως ο Διάλογος Βορρά-Νότου, η βοήθεια προς τον Τρίτο Κόσμο, η αντιμετώπιση παγκόσμιων επιδημιών όπως το AIDS αλλά και η Κλιματική Αλλαγή. Μετά την διαδικασία της αποικιοποίησης (decolonization process) την δεκαετία του 1960, δυνάμεις όπως η Κίνα στο Κέρασ της Αφρικής αλλά και η πρώην αποικιακή δύναμη Γαλλία στην Δυτική Αφρική απέκτησαν ή διατήρησαν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις. Στην περίπτωση της Γαλλίας μάλιστα μέχρι σήμερα βλέπουμε παραδείγματα του ρόλου που διαδραματίζει όπως οι πρόσφατες στρατιωτικές επεμβάσεις της στο Μάλι και την ΚεντροΑφρικανική Δημοκρατία. Εξάλλου σύμφωνα με τις στρατηγικές συζητήσεις των Αμερικανών, η αστάθεια στην Αφρικανική Ήπειρο και τα φθηνά όπλα του Ψυχρού Πολέμου που μετά το τέλος του ήταν εύκολο να περιέλθουν σε «μη κυβερνητική χρήση», δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για μια σειρά «ασύμμετρων εχθροπραξιών» όπως ο αιματηρός πόλεμος στην Ρουάντα και πιο πρόσφατα η κρίση στο Σουδάν.⁵⁷ Για τον λόγο αυτό ο Διάλογος Βορρά-Νότου διεξάγεται συχνά προσδοκώντας πολιτικά και κοινωνικά αποτελέσματα και λιγότερο οικονομικά, γεγονός που δυσκολεύονται να εμπεδώσουν οι αφρικανικές διπλωματίες από τις οποίες μέχρι πρόσφατα έλειπε η κατάλληλη τεχνογνωσία.⁵⁸ Άλλοι μελετητές αναδεικνύουν την ανάγκη της στήριξης προς τα κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής με αιχμή του δόρατος την πρόσβαση των πολιτών στην εκπαίδευση και την υγεία, η οποία μπορεί να γίνει με παρεμβάσεις χαμηλού κόστους. Ερευνώντας μάλιστα συγκεκριμένες δράσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) που δραστηριοποιούνται στην περιοχή αισιοδοξούν για την πρόοδο που μπορεί να συντελεστεί στην καταπολέμηση της υψηλής θνησιμότητας, της φτώχειας, του αναλφαριθτισμού και της εξάπλωσης επιδημιών όπως το AIDS.⁵⁹

Μέσα στο πλαίσιο αυτό η διακυβέρνηση George Walker Bush προώθησε το φιλόδοξο πρόγραμμα PEPFAR (President's Emergency Plan for AIDS Relief) για την καταπολέμηση της εξάπλωσης του AIDS, πενταετούς διάρκειας (2003-2008) αξίας 15 δις δολαρίων ενώ σημαντική ήταν η ανθρωπιστική βοήθεια και προς το κράτος

---

⁵⁷ Hobsbawm E., Παγκοσμιοποίηση Δημοκρατία και Τρομοκρατία (μετ. Ν. Κούρκουλος), σελ. 105, Αθήνα, Εκδ. Θεμέλιο, 2008

⁵⁸ Watson Adam, Diplomacy the Dialogue between States, σελ. 188, New York, Routledge, 2004

⁵⁹ Duflo Esther, Γνώση εναντίον φτώχειας (μετ. Α.Δ Παπαγιαννίδης), σελ. 133-134, Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις, 2012

της Λιβερίας, με το οποίο η Ουάσινγκτον συνδέεται με παραδοσιακούς δεσμούς . Αμφότερες οι πρωτοβουλίες φυσικά συγκέντρωσαν επικρίσεις εξαιτίας μια σειρά ηθικών ζητημάτων αλλά υπό το πρίσμα των εμπορικών συμφωνιών με τις αφρικανικές χώρες⁶⁰ Σε αυτό που συμφώνησαν και οι δυο τελευταίες αμερικανικές διακυβερνήσεις ήταν η ανάγκη εξάλειψης της πειρατείας στις ακτές της Σομαλίας από ντόπιους πειρατές αλλά και η επιβολή κυρώσεων εναντίον των υπευθύνων για τα εγκλήματα πολέμου στο Νταρφούρ. Η εκλογή του Barack Obama στον προεδρικό θώκο, όπως είδαμε και νωρίτερα προκάλεσε ενθουσιασμό στην Αφρική και οι Η.Π.Α έγιναν ξανά δημοφιλείς στην περιοχή, η αισιοδοξία αυτή όμως έφθανε και στην ίδια την Ουάσινγκτον όπου πολλοί πίστευαν ότι η νέα διακυβέρνηση θα έβαζε στο επίκεντρο της διεθνούς ατζέντας της, την Μαύρη Ήπειρο. Μάλιστα πολλοί θεώρησαν ότι η επιλογή της έγχρωμης πρώην Συμβούλου, Susan Rice, για την θέση της πρέσβειρας των Η.Π.Α στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών , εκτός από συμβολικούς λόγους, ενείχε και την προοπτική της αναβάθμισης των σχέσεων με την Αφρική. Η επίσκεψη του Αμερικανού Προέδρου συνοδευόμενου από την Επικεφαλής του State Department σε τέσσερις και επτά χώρες της περιοχής αντίστοιχα , ήδη από τον πρώτο χρόνο της προεδρίας του καθώς και το ενεργό ενδιαφέρον του Λευκού Οίκου για τις εξελίξεις στην Ζιμπάμπουε και η υποστήριξη προς την δημοκρατική αντιπολίτευση της χώρας⁶¹ δείχνουν ότι σε επίπεδο προθέσεων τουλάχιστον, ο ρόλος της Αφρικής έχει εξελιχθεί σημαντικά. Τα σημαντικά προβλήματα που εξακολουθούν να απασχολούν την Ήπειρο αυτή ωστόσο, παραμένουν ως πρόκληση και την παρούσα διακυβέρνηση αλλά και για τις επόμενες.

Σαφώς λιγότερο περίπλοκα είναι τα πράγματα για την Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική στην **Ωκεανία** και στην ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού ,όπου από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου κυριαρχούν πέντε παράγοντες στο πολιτικό σύστημα : οι Η.Π.Α, η Μεγάλη Βρετανία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και η Γαλλία από τους οποίους οι 4 είναι αγγλοσαξονικές δυνάμεις. Το γεγονός αυτό ειδικά μετά την βρετανική υποχώρηση των δεκαετιών 1960- 1970, δημιούργησε ένα πλέγμα ευρύτερων συνεργασιών μεταξύ της Ουάσινγκτον των Αυστραλών και των Νεοζηλανδών.⁶² Στα πλαίσια της Συνθήκης Ασφαλείας Αυστραλίας, Νέας Ζηλανδίας

---

⁶⁰ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Independent με τίτλο : Ian Birrell: Bob Geldof's obsession with aidhurt Africa. But now trade is healing the scars
<http://www.independent.co.uk/voices/commentators/ian-birrell-bob-geldofs-obsession-with-aid-hurt-africa-but-now-trade-is-healing-the-scars-7792579.html>

⁶¹ Άρθρο της Stephanie Hanson στην ιστοσελίδα Council of Foreign Relations,
<http://www.cfr.org/africa-sub-saharan/imagining-obamas-africa-policy/p18006>

⁶² Boniface P. , Οπ.π

και Η.Π.Α της επονομαζόμενης ANZUS , οι δύο πρώτες συνέδραμαν σημαντικά τις αμερικανικές επιχειρήσεις εναντίον του καθεστώτος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν το 2001. Αντίστοιχα η Ουάσινγκτον υποστήριξε την πρωτοβουλία των δύο εταίρων της να προστατεύσουν το νεοσύστατο κράτος του Ανατολικού Τιμόρ καθώς και την διαδικασία δημοψηφίσματος και ανεξαρτητοποίησης του. Ο George Walker Bush είχε στενή συνεργασία με τον Αυστραλό πρωθυπουργό John Howard με τον οποίο μοιράζονταν κοινά στοιχεία στην πολιτική τους. Όμως εξίσου θερμές ήταν οι σχέσεις και με την Εργατική πρωθυπουργό της Νέας Ζηλανδίας, Helen Clark, μια σχέση που συνεχίστηκε και επί διακυβέρνησης Obama. Σημαντική όπως γίνεται αντιληπτό είναι και η εμπορική συνεργασία μεταξύ των τριών εταίρων : παρά τον ανταγωνισμό Η.Π.Α και Αυστραλίας στα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, εν τούτοις οι αμερικανικές εισαγωγές κτηνοτροφικών προϊόντων και μαλλιού από τους δύο εταίρους στον Ειρηνικό ξεπερνούν κατά πολύ την εγχώρια αμερικανική παραγωγή. Η Αυστραλία έχοντας παράδοση στην περιβαλλοντική συνεργασία, υπέγραψε το 2007 πρωτόκολλο του Κιότο, αφήνοντας έτσι τις Η.Π.Α και τον Καναδά ως τις μεγαλύτερες βιομηχανικές δυνάμεις στην άλλη πλευρά του Ειρηνικού που δεν το έχουν υπογράψει.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο αποτελεί μια διεθνή συνθήκη στα πλαίσια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δεσμεύοντας τα συμβαλλόμενα μέρη και ειδικά τις πιο ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες να μειώσουν τους ρύπους που συντελούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο της πολιτικής εκείνης που έρχεται να απαντήσει στην **Κλιματική Αλλαγή**. Πολλοί είναι οι μελετητές εκείνοι καθώς και μεγάλο μέρος της Διεθνούς Κοινής Γνώμης που στέκεται επικριτικά απέναντι στην επιλογή της διακυβέρνησης του George Walker Bush να αρνηθεί πεισματικά την επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Συνδέουν μάλιστα αυτήν την στάση με την αντίληψη της «μονοπολικότητας» και της δυνατότητας των Η.Π.Α να ζουν πέρα από τις δυνατότητές του σε μια ευθεία συμφωνία προφανώς με τις πολιτικές που προκάλεσαν την Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση μετά το 2007-8. Παράλληλα η πολιτική για την Κλιματική Αλλαγή πρέπει να προωθείται μέσα και από άλλες φόρμουλες όπως η οικονομική σύγκλιση με τις αναπτυσσόμενες χώρες και την περιφερειακή συνεργασία.⁶³ Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να προωθηθεί ο διάλογος και η συνεργασία ιδιαιτέρως με τις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής και της Νότιας και Ν.Ανατολικής Ασίας. Η διακυβέρνηση Obama αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων της έχρισε ειδικό απεσταλμένο για τα ζητήματα Κλιματικής Αλλαγής και υπερθέρμανσης του πλανήτη τον Todd Stern, μια κίνηση που δημιουργήσε αισιοδοξία χωρίς ωστόσο να υπάρξει ένδειξη ότι η Ουάσινγκτον σκόπευε να προχωρήσει στην επικύρωση του

---

⁶³ Γκίντενς Α. , Η Πολιτική των Κλιματικών Αλλαγών (μετ.Κων. Γεώργιας) σελ. 400-402, Αθήνα, Εκδ. Μεταίχμιο, 2009

Πρωτοκόλλου του Κιότο, κάτι που έγινε σαφές και πριν την Σύνοδο της Κοπενχάγης στα τέλη του 2009. Πρόσφατα οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες έδωσαν επίσημα στοιχεία στην δημοσιότητα που αναφέρουν μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα κατά 12 % στις Η.Π.Α , γεγονός που δημιούργησε αισιοδοξία για μια νέα πρωτοβουλία του Λευκού Οίκου και συγκεκριμένα για την “task force” που δημιούργησε ο Πρόεδρος το Νοέμβριο του 2013 με συμμετοχή επτά Πολιτειακών Κυβερνητών που θα προτείνουν στην Ομοσπονδιακή διοίκηση μια σειρά από προτάσεις για την αντιμετώπιση φαινομένων που προέρχονται από την Κλιματική Αλλαγή.⁶⁴

---

⁶⁴ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του Fox News με τίτλο : Obama signs order to create climate change task force, may give fed overreaching authority <http://www.foxnews.com/politics/2013/11/03/obama-signs-order-to-create-climate-change-task-force-may-give-fed-over-1102654959/>

Γ. Η έλευση της Ψηφιακής Επικοινωνίας και ο ρόλος της στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Γ.1 Η εμφάνιση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Η μετάβαση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ από το hard power στο soft power είναι μια περίοδος που έχει στιγματιστεί πρωτίστως από την πρωτοφανή οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και κλυδωνίζει μέχρι σήμερα το Δυτικό κόσμο και δευτερεύοντως από την εντυπωσιακή διείσδυση της ψηφιακής επικοινωνίας στην καθημερινότητα των σύγχρονων ανθρώπων. Η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας άλλαξε ριζικά τον τρόπο σκέψης εκατομμυρίων ανθρώπων σε κάθε γωνιά του πλανήτη, εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις και αυξάνοντας όλο και περισσότερο την ταχύτητα διάδοσης της πληροφορίας.

Το 2004, ο Mark Zuckerberg φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Harvard δημιούργησε το Facebook, μια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης που έμελλε να αλλάξει μέσα στα επόμενα χρόνια το DNA της καθημερινής επικοινωνίας, σηματοδοτώντας την επανάσταση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης. Η Ιρανική Επανάσταση του 2009-2010 κατέδειξε τη δύναμη της ψηφιακής επικοινωνίας ενάντια στα απολυταρχικά καθεστώτα. Η εμφάνιση των Anonymous ενίσχυσε την εικόνα της τεχνολογίας ως υπερόπλου που δίνει δύναμη και δημιουργεί χάος.

Το 2006 το περιοδικό TIME επιλέγει στο καθιερωμένο ετήσιο τεύχος του τον Ανώνυμο Χρήστη του Internet ως Πρόσωπο της χρονιάς, αποτυπώνοντας ουσιαστικά και συμβολικά τη δημοκρατία του Διαδικτύου στο εξώφυλλό του. Η πρόκληση για τα μεγαλύτερα brands του πλανήτη γίνεται το user generated content και η επικοινωνία διαφοροποιείται πλέον ριζικά από το παραδοσιακό σχήμα πομπός-μήνυμα-δέκτης, βασιζόμενη κατά κύριο λόγο στην έννοια της ανατροφοδότησης (feedback).

Η σχέση της κοινωνίας με την πολιτική είναι ανάλογη με αυτής της κότας με το αυγό. Θεωρώντας ως δεδομένο ότι η πολιτική είναι σε ένα μεγάλο βαθμό ένα παιχνίδι εικόνας, βασισμένο στις επιταγές της εκάστοτε κοινωνίας, θα εξετάσουμε κατά πόσο οι αλλαγές στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ αποτελούν ένα επικοινωνιακό τέχνασμα, όπως προστάζει η εποχή. Ήδη από τον Μαξ Βέμπερ και την έννοια του «χαρισματικού ηγέτη» το γόητρο αποτέλεσε μια έννοια στενά συνυφασμένη με την εξουσία. Η γενικευμένη χρήση της προπαγάνδας ως modus operandi της πειθούς από τα φασιστικά καθεστώτα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η μέθοδος της τηλεοπτικής προεκλογικής αντιπαράθεσης (debate) δημιούργησε τις τελευταίες δεκαετίες μια ολόκληρη σχολή πολιτικής, αυτή των image politics (Πολιτική της εικόνας). Τα Social Media δημιουργούν μια νέα σχολή πολιτικής.

Γ.2 Η εικόνα του Πλανητάρχη George W. Bush

Ο George W. Bush, αν και αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, κατάφερε να έχει μια μακρά θητεία στο Λευκό Οίκο, από το 2001 μέχρι το 2009. Δεδομένου ότι αναλύσαμε την εξωτερική πολιτική που επέβαλλε σε προηγούμενα κεφάλαια, επί της παρούσης θα ασχοληθούμε με μια κριτική προσέγγιση στην εικόνα του. Χαρακτηριστικός Ρεπουμπλικάνος υποψήφιος με εξίσου χαρακτηριστική Τεξανή προφορά (για την οποία είχε χαρακτηριστεί καουμπόου) ο George W. Bush έκανε τα πάντα για να ταυτιστεί με το μέσο Αμερικανό, ακόμη και λεκτικά λάθη ή αστειότητες που επέφεραν δριμεία κριτική προς το πρόσωπό του, ακόμη και στο εσωτερικό της χώρας.

Η δημοτικότητα του βρέθηκε στο ζενίθ της μετά την επίθεση στο World Trade Center της Νέας Υόρκης, όταν το έθνος ξεπερνώντας το αρχικό σοκ συσπειρώθηκε γύρω από έναν ηγέτη που έμοιαζε αποφασισμένος να κυρήξει τον πόλεμο στην παγκόσμια τρομοκρατία. Αυτή η ίδια αποφασιστικότητα τον έφερε στο ναδίρ της δημοτικότητάς του, όταν κήρυξε τον πόλεμο στο Ιράκ, μην πείθοντας τον λαό του για τα ανιδιοτελή κίνητρα της συγκεκριμένης ενέργειας. Για τους Αμερικανούς ιστορικά ένας Πρόεδρος που ψεύδεται ισοδυναμεί με προδότη, όπως ακριβώς συνέβη με τον Πρόεδρο Nixon ή τον Bill Clinton με το σκάνδαλο Lewinsky.

Είναι γεγονός ότι ο Πρόεδρος Bush διακωμωδήθηκε όσο λίγοι Πρόεδροι των ΗΠΑ, ενώ κέρδισε από τους επικριτές του το χαρακτηρισμό “The worst President ever”. Ωστόσο, η σκληροπυρηνική πολιτική που ακολούθησε, πλέον αντιπροσωπευτική του hard power, δεν είναι ακατανόητη και αδικαιολόγητη αν ερμηνευτεί με καθαρά επικοινωνιακούς όρους. Έχοντας να διαχειριστεί τη χειρότερη τρομοκρατική επίθεση εναντίον των ΗΠΑ, την οικονομική κρίση που έπληξε την άλλοτε κραταιά οικονομία της χώρας, καθώς και την τεράστια φυσική καταστροφή του τυφώνα Κατρίνα, ο Πρόεδρος Bush έπρεπε να δείχνει «πιο Αμερικανός και από τους Αμερικανούς».

Η εμμονή του σε μια πολιτική εσωστρέφειας με χρήση hard power στην εξωτερική πολιτική σκηνή φανερώνει παράλληλα και μια λανθασμένη ανάγνωση των αιώνων και των αλλαγών που έμελλε να συμβούν σε ολόκληρο τον πλανήτη. Οικονομικά η Αμερική θα έπαυε να είναι ο παγκόσμιος κολοσσός που ήταν στο παρελθόν, ούσα πλέον άμεσα εξαρτημένη από την οικονομία της Κίνας. Ο George W. Bush ως Πλανητάρχη αντιπροσώπευε τον Πρόεδρο παλαιάς κοπής που θεωρεί ότι τα δολάρια και τα όπλα του είναι αρκετά για να επιβάλλει τα συμφέροντα του έθνους του, αγνοώντας την αυξανόμενη ισχύ που αποκτούσαν νέοι παίκτες στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό. Δε θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η αίγλη του Προέδρου Bush άρχισε να ξεθωριάζει όπως αυτή των χολιγουντιανών υποστηρικτών του, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλεγόταν ο Clint Eastwood, ο Mel Gibson και ο Chuck Norris.

Γ.3 Η εικόνα του Πλανητάρχη Barack Obama

Το επικοινωνιακό επιτελείο του Barack Obama δεν επέλεξε τυχαία τις λέξεις “change” και “hope” ως βασικά μηνύματα της προεκλογικής του εκστρατείας το 2008. Πράγματι ο υποψήφιος των Δημοκρατικών αντιπροσώπευε όλες εκείνες τις αλλαγές που είχαν ανάγκη όχι μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και ολόκληρος ο κόσμος. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας είχε αρχίσει φανερά να δημιουργεί μια οικονομία της γνώσης, δίνοντας τη δυνατότητα σε νεαρούς με φωτεινές start up ιδέες να γίνουν εκατομμυριούχοι. Περισσότερο από ποτέ στη σύγχρονη ιστορία, ο πλούτος και η εξουσία έπαυαν να νοούνται ως «κληρονομικά δικαιώματα». Σε αυτό το μεταβαλλόμενο σκηνικό ο νέος Πρόεδρος των ΗΠΑ έπρεπε να είναι και ο ίδιος μια γροθιά στο κατεστημένο των προηγούμενων ετών.

Ο Barack Obama έσπασε όλες τις παραδόσεις που συνόδευαν το όνομα του απερχόμενου George W. Bush. Αυτοδημιούργητος, με μοναδικό εφόδιο τις σπουδές του σε Πανεπιστήμια της Ivy League, ενσάρκωνε απόλυτα το όνειρο του Martin Luther King, όντας ο πρώτος Αφρο-αμερικανός Πρόεδρος των ΗΠΑ. Η κατά το ήμισυ αφρικανική καταγωγή του (Κενυάτης από την πλευρά του πατέρα του) έκανε πιο εύκολη την ταύτιση των μειονοτήτων με το όραμα και τους στόχους του. Η «Αλλαγή» που έφερε η ίδια η εικόνα του Barack Obama έπρεπε να μεταγγιστεί και στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ σηματοδοτώντας μια υπέρβαση σε όλα τα επίπεδα.

Αξιοποιώντας στο έπακρο το Twitter και το Facebook κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας αλλά και καθ’ όλη τη θητεία του στην Washington, ο νέος Πρόεδρος των ΗΠΑ οφείλει να είναι αυτό ακριβώς που προστάζει η ψηφιακή εποχή: προσιτός, δικτυωμένος και προσβάσιμος. Άλλωστε, ήταν και ο πρώτος υποψήφιος για το Προεδρικό χρίσμα που χρησιμοποίησε τα Social Media τόσο αποτελεσματικά για να εκλεγεί. Όπως είναι ήδη γνωστό σε όλους τους ανθρώπους της Επικοινωνίας, τα Νέα Μέσα είναι απόλυτα μετρήσιμα και λένε πάντα την αλήθεια. Στην περίπτωση του Barack Obama ο εντυπωσιακός αριθμός των followers του στο Twitter το 2008 ήταν και ο προπομπός της προεκλογικής του νίκης.

Αν και κατηγορήθηκε κατά διαστήματα για ελιτισμό, ο Πρόεδρος Obama αποτελεί επί της ουσίας μια προσωπικότητα με κοινωνική επιρροή, όπου ο όρος περιγράφει όχι πια την αποδοχή από τους ψηφοφόρους στο εσωτερικό της χώρας, αλλά την επιρροή με όρους social influence. Τα καθημερινά trends του Twitter μπαίνουν στην πολιτική ατζέντα του Obama, αποδεικνύοντας ότι στην ψηφιακή εποχή τα social media διαμορφώνουν πολιτική και όχι το αντίθετο. Έχοντας τοποθετήσει στην κορυφή των προτεραιοτήτων του θέματα όπως τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ζευγαριών και η οικονομία του πράσινου new deal, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ δείχνει να

σκέφτεται παγκοσμιοποιημένα σε έναν διαδικτυακό κόσμο, υποκύπτωντας ακόμη και στο trend των selfies, όπως κάνουν δισεκατομμύρια ανώνυμοι χρήστες.

Γ.4 Η ανάγκη επαναφοράς μιας ήπιας κυριαρχίας (soft power) και το πληγωμένο γόητρο των ΗΠΑ

Μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008, η οικονομία των ΗΠΑ βασισμένη εξ' ολοκλήρου στις ιδιωτικές επενδύσεις με οδηγούς τα Golden Boys δε θα είναι ποτέ ξανά η ίδια. Η βιομηχανική παραγωγή στο σύνολό της έχει μεταφερθεί σε χώρες με φτηνά εργατικά χέρια όπως η Κίνα και η Ινδία.

Κατά συνέπεια με όρους παραδοσιακής ισχύος, οι ισορροπίες στο σύγχρονο κόσμο έχουν αλλάξει με τον πλούτο να γέρνει επικίνδυνα προς την Ανατολή, τη Ρωσία να κυριαρχεί σε επίπεδο φυσικού και ορυκτού πλούτου και χώρες που βρισκόταν εκτός παιχνιδιών κυριαρχίας να φαίνονται πρόθυμες να αναπτύξουν πυρηνικά προγράμματα. Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι οι ΗΠΑ δεν μπορούν να συνεχίσουν να επιβάλλονται στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, παίζοντας το παιχνίδι με όρους hard power. Θα πρέπει συνεπώς να τοποθετήσουν άλλα όπλα στη φαρέτρα τους, παίζοντας με κανόνες soft power.

Ποια είναι λοιπόν τα στοιχεία εκείνα που καθιστούν τις ΗΠΑ μια υπερδύναμη τη σημερινή εποχή; Καταρχάς, η καινοτομία και η τεχνολογία. Με αφετηρία τη Silicon Valley, οι ΗΠΑ παραμένουν η χώρα στην οποία ξεκινούν όλες οι παγκόσμιες τεχνολογικές καινοτομίες, έχοντας αφήσει πίσω την Ιαπωνία που πρωταγωνιστούσε στην υψηλή τεχνολογία στο παρελθόν. Τα περισσότερα από τα μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης που χρησιμοποιεί σύσσωμος ο Δυτικός Κόσμος, Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Pinterest είναι αμερικανικής προέλευσης. Οι Αμερικανοί τα χρησιμοποιούν πρώτοι, ελέγχουν τις δυνατότητες διάδοσης της πληροφορίας και ενίοτε έχουν πρόσβαση στην πληροφορία αυτή καθεαυτή, όπως αποκάλυψε και η υπόθεση Snowden.

Εν δευτέρως, οι ΗΠΑ κυριαρχούν σε επίπεδο γνώσης και επιστημονικής έρευνας. Στο έδαφος τους λειτουργούν κάποια από τα καλύτερα Πανεπιστήμια του κόσμου και λειτουργώντας σε ένα πλαίσιο προαγωγής των φιλελεύθερων ιδεών και επιστημών, παρέχουν πρόθυμα ακαδημαϊκή στέγη στα πιο ελπιδοφόρα μυαλά του πλανήτη. Είναι διαχρονικός στόχος των ΗΠΑ να πρωταγωνιστούν σε ακαδημαϊκό επίπεδο, έχοντας αντιληφθεί ότι στη σύγχρονη εποχή η γνώση μεταφράζεται σε πλούτο. Όσο τα εθνικά σύνορα καταργούνται με τη διάδοση της πληροφορίας, τόσο θα εξαλείφονται και οι εθνικές ταυτότητες. Οι ΗΠΑ έχουν αντιληφθεί αυτήν την τάση, χρησιμοποιώντας το soft power της ψηφιακής επικοινωνίας, με τον ίδιο τρόπο που διέδωσαν την κουλτούρα του αμερικανισμού μέσα από τις ταινίες του Χόλιγουντ, την Coca-Cola, τη μουσική και τα Converse All Star με την αστερόεσσα.

Συμπέρασμα

Στοιχεία της πολιτικής των διακυβερνήσεων George Walker Bush και Barack Obama είχαν προωθηθεί ήδη από την διακυβέρνηση Clinton την δεκαετία του 1990 . Οι ΗΠΑ από το τέλος της θητείας Bush μέχρι σήμερα μετακινήθηκαν από την θεωρία της "hard policy" προς μια ηπιότερη και με έξυπνα χαρακτηριστικά θεωρία την "smart policy" . Παρ' όλα αυτά η εφαρμογή της θεωρίας αυτής συγκεντρώνει κριτική τόσο απο τους θιασώτες της "hard policy" αλλά όσο και από τις "περιστερές" της "soft policy". Οι μεγαλύτερες διαφοροποιήσεις μεταξύ των δυο διακυβερνήσεων παρατηρούνται στον ευρύτερο χώρο της Ευρασίας που συμπεριλαμβάνει και την Μέση Ανατολή, επίκεντρο του "Global War on Terror" που είχε κηρύξει ο George Bush για να απαντήσει ο Πρόεδρος Obama 2009 ότι οι Μουσουλμάνοι δεν πρέπει να βλέπουν τις ΗΠΑ ως εχθρούς τους.

Με την παρούσα μελέτη, αποδείξαμε ότι οι όποιες αλλαγές στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ δεν πρέπει να ερμηνεύονται μονοδιάστατα αλλά σε συνάρτηση με τις κοινωνικές αλλαγές και τις επικοινωνιακές επαναστάσεις που συντελούνται την ίδια χρονική περίοδο. Η επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων μας δίνει τα απαραίτητα εργαλεία για να κατανοήσουμε τις αλλαγές που συμβαίνουν στο διεθνές πολιτικό σκηνικό σε επίπεδο ισχύος, εθνικής κυριαρχίας και οικονομίας.

Για τους διαφημιστές και τους Επικοινωνιολόγους, οι πολιτικοί είναι προϊόντα που πρέπει να αναδεικνύονται με το κατάλληλο μήνυμα και την ανάλογη επικοινωνιακή στρατηγική. Η εργασία αυτή δεν επιθυμεί σε καμία περίπτωση να υποβιβάσει την εξωτερική πολιτική χαρακτηρίζοντάς τη ένα παιχνίδι εικόνας, αλλά να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι τομές στην κουλτούρα της επικοινωνίας (τις οποίες έχει επιφέρει η παγκοσμιοποίηση) διαμορφώνουν τελικά την πολιτική ενός από τα πιο ισχυρά κράτη του πλανήτη, που είναι οι ΗΠΑ.

Ολοκληρώνοντας αυτήν την εργασία, η γράφουσα θέλει να μοιραστεί μερικά ευρήματα από πρόσφατη έρευνα της Weber Shandwick με τίτλο "MEPs' survey: Attitude towards information and communication tools". Η συγκεκριμένη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μέλη του Ευρωκοινοβουλίου κατέδειξε ότι σε ποσοστό τουλάχιστον 51%, οι πολιτικοί χρησιμοποιούν τα social media για να αλληλεπιδρούν με τους ψηφοφόρους τους. Σε πρόσφατη έρευνα της εταιρίας, με τίτλο "The Social CEO", η οποία περιλάμβανε συνεντεύξεις με top διευθύνοντες συμβούλους των μεγαλύτερων εταιριών του κόσμου απεδείχθη ότι όσο πιο social influencer είναι ένα στέλεχος, τόσο πιο εύκολα αναδεικνύεται στην ιεραρχία της εταιρίας. Επιχειρώντας μια παράτολμη πρόβλεψη πιστεύω ότι στο μέλλον θα ξέρουμε τον επόμενο Πλανητάρχη, προσμετρώντας απλά το δείκτη social influence.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- 1) Αριστοτελία Πελώνη, Ιδεολογία Κατά Ρεαλισμού : Η αμερικανική πολιτική απέναντι στην Ελλάδα 1963-1976, Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις, 2010
- 2) Zbigniew Brzezinski, Η Μεγάλη Σκακιέρα, μετ. Ελένη Αστερίου, Αθήνα, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 1998
- 3) Milton Friedman, Καπιταλισμός και Ελευθερία, μετ. Γιώργος Καράμπελας, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2012
- 4) Meny Yves, Συγκριτική Πολιτική, μετ. Π.Κυπριανός-Στ. Μπάλιας, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1995
- 5) Joseph Stiglitz , Ο Θρίαμβος της Απληστίας, (μετ. Ν.Ρούσσος), Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2011
- 6) Ιγκνάσιο Ραμονέ, Το απόλυτο Κράχ (μετ. Κ.Σαμπαθιανάκη) , Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2009
- 7) Λουκάς Τσούκαλης Ποια Ευρώπη; ,Αθήνα, Εκδ. Ποταμός, 2004
- 8) Baylis J., Smith St. , Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής (μετ. Ελένη Ψευτελή), Εκδόσεις Επίκεντρο 2005
- 9) Noam Chomsky, Μοιραίο Τρίγωνο- Οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και οι Παλαιστίνιοι (μετ. Δάφνη Βουβάλη), Αθήνα, Εκδόσεις Α.Α Λιβάνη, 2002
- 10) Pascal Boniface (επιμ.), Άτλας Διεθνών Σχέσεων (μετ. Ερικα Καλαντζή), Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2001
- 11) Hobsbawm E. , Παγκοσμιοποίηση Δημοκρατία και Τρομοκρατία (μετ. Ν. Κούρκουλος) , Αθήνα, Εκδ. Θεμέλιο, 2008
- 12) Duflo Esther, Γνώση εναντίον φτώχειας (μετ. Α.Δ Παπαγιαννίδης) , Αθήνα , Εκδόσεις Πόλις, 2012
- 13) Γκίντενς Α. , Η Πολιτική των Κλιματικών Αλλαγών (μετ.Κων. Γεώργιας), Αθήνα, Εκδ. Μεταίχμιο, 2009

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Gaddis, John Lewis, Strategies of Containment, Oxford University Press, 1982
- 2) Burchill, Scott et.a (eds), Theories of International Relations, New York, Palgrave-McMillan, 2005
- 3) The 9/11 Commission Report, Final Report of The National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, Approved Edition, New York, WW.Norton, 2004
- 4) Daadler Ivo & Lindsay J., America Unbound, The Bush Revolution in Foreign Policy, σελ. 13, Washington, Brookings Institution Press, 2003
- 5) Bache Ian, George Steven, Politics in the European Union, Oxford, Oxford University Press, 2006
- 6) Dimpleby Jonathan, Russia, A Journey to the Heart of a Land and its People, σελ. 354, London, BBC Books, 2008
- 7) Kissinger Henry, Diplomacy, New York, Simon & Schuster, 1994
- 8) Kamrava, Nehran, The Modern Middle East, Los Angeles, University of California Press, 2005.
- 9) Barston. R.P., Modern Diplomacy (2nd edition) ,Essex, Pearson Education Ltd, 1998
- 10) Levy Philip I., The United States and China: Macroeconomic Imbalances and Economic Diplomacy, Washington D.C, American Enterprise Institute for Public Policy Research edition, 2011
- 11) Best Antony, Hanhimaki Jussi, Maiolo J. , Schulze Kirsten, International History of the Twentieth Century, New York, Routledge, 2004
- 12) Bowen Wyn, Dunn David, American Security Policy in the 1990s beyond Containment, Hants, Dartmouth Publishing, 1996
- 13) Jones Bart, The Hugo Chavez Story; from Mud Hut to Perpetual Revolution, London, Vintage Books, 2008
- 14) Watson Adam, Diplomacy the Dialogue between States, New York, Routledge, 2004

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 1) <http://www2.macleans.ca/2010/11/24/schroder-bush-dust-up/> Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του Καναδικού ενημερωτικού περιοδικού McLean's με τίτλο : The Schröder-Bush dust-up
- 2) <http://files.mgkworld.net/cipt/docs/CIPTPlatiasThucydide.pdf> Αθανάσιος Πλατιάς, Η συνεισφορά του Θουκυδίδη στις Διεθνείς Σχέσεις και στις στρατηγικές σπουδές, Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Θεσσαλονίκης
- 3) The national security strategy September 2002 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/index.html>
- 4) Άρθρο της Washington Post : Rice targets 6 'outposts of tyranny'
<http://www.washingtontimes.com/news/2005/jan/19/20050119-120236-9054r/?page=all>
- 5) Άρθρο της διαδικτυακής έκδοσης του CNN International
<http://edition.cnn.com/2001/US/11/06/gen.attack.on.terror/>
- 6) Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα The Daily Caller, Jimmy Carter: 'America no longer has a functioning democracy',
<http://dailycaller.com/2013/07/17/jimmy-carter-america-no-longer-has-a-functioning-democracy>
- 7) Dionne E.J. Jr, The Obama Doctrine in Action, άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της Washington Post <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/15/AR2009041502902.html>
- 8) Άρθρο από την ιστοσελίδα του Belfer Center με τίτλο: Propaganda Isn't the Way: Soft power
http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/1240/propaganda_isnt_the_way.html
- 9) Άρθρο από την ιστοσελίδα του Belfer Center με τίτλο : Joseph Nye on Smart Power in Iran-US Relations
http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/18420/joseph_nye_on_smart_power_in_iranus_relations.html
- 10) λήμμα της Wikipedia : "Soft Power"
http://en.wikipedia.org/wiki/Soft_power#United_States
- 11) Cooper R., Hard Power, Soft Power and the Goals of Diplomacy, in David Held/Mathias Koenig-Archibugi (eds), American Power in the 21st Century, 2004, pp. 167-180, διαθέσιμο και από τον σύνδεσμο:

<https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CooperarticleGoalsofdplomacyweb.pdf>

- 12) CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America." . Center for Strategic and International Studies, διαθέσιμο και από τον σύνδεσμο : http://csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf
- 13) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του CBS με τίτλο : Clinton :Use "Smart Power" in Diplomacy <http://www.cbsnews.com/news/clinton-use-smart-power-in-diplomacy/>
- 14) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Los Angeles Times, με τίτλο Azores Summit Ends in Ultimatum to UN <http://articles.latimes.com/2003/mar/17/world/fg-azores17>
- 15) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Guardian με τίτλο : New iron curtain divides Europe over Bush : <http://www.theguardian.com/education/2004/oct/27/internationaleducationnews.highereducation>
- 16) Άρθρο από την ιστοσελίδα του Πρακτορείου Reuters με τίτλο : PM seeks joint crisis front with Obama <http://uk.reuters.com/article/2009/03/01/uk-obama-britain-idUKTRE52014520090301?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0>
- 17) Άρθρο από την ιστοσελίδα του BBC News με τίτλο : US has only tough talk on Russia, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7555806.stm>
- 18) Άρθρο του Daniel Vernet στην ιστοσελίδα boulevard-exterieur.com , αναδημοσιεύθηκε στο «Ε» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας , τεύχος 1125_15_12-13, σελ. 14-16 (μετ.Ελ. Πανταζή)
- 19) Το πλήρες κείμενο του «Οδικού Χάρτη» από την ιστοσελίδα του Ο.Η.Ε :<http://www.un.org/News/dh/mideast/roadmap122002.pdf>
- 20) Άρθρο του καθηγητή Josef Olmert στην ηλεκτρονική έκδοση της Huffington Post : http://www.huffingtonpost.com/dr-josef-olmert/post_4522_b_2924544.html
- 21) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του CNN, με τίτλο "Americans are not your enemy" Obama tells Muslims. <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/27/obama.arabia/index.html>
- 22) ¹ Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Washington Post με τίτλο : Strong Leads and Dead Ends in Nuclear Case Against Iran

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/07/AR2006020702126.html>

- 23) Άρθρο από την ιστοσελίδα του Πρακτορείου Reuters με τίτλο : US Congress OKs sanctions on Iran's energy, banks
<http://www.reuters.com/article/2010/06/24/nuclear-iran-congress-idUSN2414825120100624>
- 24) Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα EnergyPress.gr με τίτλο : Συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για το εμπάργκο στο Ιράν - Πιθανή εξαίρεση της Ελλάδας <http://www.energypress.gr/news/oil/Synehizontai-oi-diapragmateyseis-gia-to-empargko-sto-Iran-Pithanh-exairesh-ths-Elladas>
- 25) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Washington Post με τίτλο : Iran, world powers reach historic nuclear deal
http://www.washingtonpost.com/world/national-security/kerry-in-geneva-raising-hopes-for-historic-nuclear-deal-with-iran/2013/11/23/53e7bfe6-5430-11e3-9fe0-fd2ca728e67c_story.html
- 26) ["The N-11: More Than an Acronym"](#) – Goldman Sachs study of N-11 nations, Global Economics Paper No: 153, March 28, 2007.
<http://www.chicagobooth.edu/alumni/clubs/pakistan/docs/next11dream-march%20%2707-goldmansachs.pdf>
- 27) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Daily Telegraph με τίτλο : Barack Obama: US and China will shape 21st century
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/5919905/Barack-Obama-US-and-China-will-shape-21st-century.html>
- 28) Άρθρο από την ενημερωτική ιστοσελίδα Global Post με τίτλο : US-Brazil : Why can't we be friends
<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/americas/brazil/130906/us-brazil-obama-dilma-chavez-wto-nsa>
- 29) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του Fox News με τίτλο Clinton Calls De Facto Honduran Leader to Demand President's Return
<http://www.foxnews.com/politics/2009/07/20/clinton-calls-facto-honduran-leader-demand-presidents-return/>
- 30) Άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Independent με τίτλο : Ian Birrell: Bob Geldof's obsession with aid hurt Africa. But now trade is healing the scars <http://www.independent.co.uk/voices/commentators/ian->

birrell-bob-geldofs-obsession-with-aid-hurt-africa-but-now-trade-is-healing-the-scars-7792579.html

31) Άρθρο της Stephanie Hanson στην ιστοσελίδα Council of Foreign Relations, <http://www.cfr.org/africa-sub-saharan/imagining-obamas-africa-policy/p18006>

Πανεπιστήμιο Πειραιώς